

Herrn Professor Dr. Vahlen,
seinem verehrten akad. Lehrer
d. Vf.

QUAESTIONUM DE HISTORIAE HERODOTEAE FONTIBUS PARS PRIMA.

DISSERTATIO INAUGURALIS
PHILOLOGICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA BEROLINENSI

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

UNA CUM THESIBUS PROPOSITIS

DIE XXI. M. MARTII A. MDCCCLXXXV

HORA I

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

HUGO PANOFSKY

SILESIUS.

ADVERSARII ERUNT:

ADOLPHUS JAECKEL
PAULUS SCHNEIDER
HEINRICUS WILHELMS
} CAND. PHIL.

BEROLINI

TYPIS EXPRESSIT A. W. SCHADE (L. SCHADE)

STALLSCHREIBERSTR. 45/46.

PARENTIBUS DILECTISSIMIS

ET

ADOLPHO KIRCHHOFFIO

PRAECEPTORI CARISSIMO

SACRUM.

Viri docti plerique persuasum habent fere omnia, quae in historiarum libris Herodotus memoriae prodidit, in itineribus ex hominum ore eum accepisse [1]), et de eius fontibus quaerentes id ipsum quaerunt, a quibusnam hominibus, Graecis et barbaris, quamque rem ille audiverit. Pauci sumentes eum in historiis conscribendis etiam historicos, qui ante eum fuerunt, respexisse, nonnullorum nobiliorum ex iis, Hecataei, Xanthi, Charonis,

---

[1]) NIEBUHR, Vortr. üb. a. Gesch. I, 204: »*alle Ueberlieferungen sind ihm von den λόγιοι gegeben;*« DAHLMANN, Herodot. Aus seinem Buche sein Leben. p. 100: »*Material hatte er sich auf seinen Reisen selber genug geschafft;*« p. 105: »*er bereiste selbst alles, ein Frager bei Gelehrten und Ungelehrten;*« p. 53: »*die unterrichtetsten der Menschen wurden ihm zur lebendigen Geschichtsquelle;*« p. 135: »*Herodot selber war von Grund aus der Bürge seines Werkes, desselben Urquell und Gestalter;*« p. 134: »*allein die Benutzung des Hekataeus steht fest;*« CAR. MUELLER, Geogr. Gr. min. I, p. 33: »*omnino logographorum scriptis paucissimis usus esse videtur;*« BAEHR, edit. Her. tom. IV, 453: »*vix ullum certum exstat vestigium, Herodotum aliorum scripta consuluisse; p. 438: vel ipse vidit, quae scripsit, vel a sacerdotibus, quos illa aetate per orientem imprimis unos doctos rerum gestarum notitiam habuisse constat, accepit sciscitando vel a mercatoribus, quos in itineribus convenit;*« HOLLANDER, de Hecataei Milesii descriptione terrae qu. cr. (Bonn 1861) p. 2: »*in universum Herodotum fere nusquam prioribus scriptoribus usum esse probabile est;*« MATZAT, Herodots geographische Angaben über Asien (Hermes VI, 478): »*der Vater der Geschichte war nichts weniger als ein Scribent, der aus diversen alten Büchern ein neues zusammenschmiedete;*« STEIN, edit. Her. 1870, I, p. 17: »*getreuliche Meldung der im Munde der unterrichteten* (λόγιοι) *lebenden Ueberlieferung war eine selbst gestellte Aufgabe;*« NITZSCH, Herodots Quellen für die Geschichte der Perserkriege (Mus. Rhen. 1872) p. 233: »*die vor ihm entwickelte historische Litteratur hat er in keiner irgend bedeutenden Ausdehnung für sein Werk verwandt; offenbar hatte die geschriebene griech. Quelle für ihn nicht den Werth und Bedeutung der mündlichen Ueber-*

Hellanici fragmentis cum loris Herodoteis comparatis statuerunt Herodotum illos compertos habuisse eorumque ex libris in suum opus nonnulla transtulisse[1]).

Sed Herodotus ipse narrationis suae fontes multis locis significat: hos nos videamus.

Rerum gestarum scriptorem unum laudat Hecataeum Milesium; quamquam ita eum laudat, ut non hunc unum prosae orationis scriptorem, sed ut genus multorum eiusmodi scriptorum eum novisse appareat:

VI 137 Πελασγοὶ ἐπείτε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὦν δικαίως εἴτε ἀδίκως. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως. ἐπεί τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώρην κ. τ. λ. II 143 πρότερον Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς οἷόν τι

lieferung, die er selbst unmittelbar an Ort und Stelle auffassen und nach ihrem Werth abschätzen mochte:« p. 236: *»eben die mündlichen Ueberlieferungen, wie sie sich damals im Verkehr der verschiedenen Nationen ausgebildet hatten, bildeten das Material, mit dem er zu arbeiten gedachte:«* Wecklein, über die Tradition der Perserkriege (in Act. Acad. Monach. 1876) p. 239: *»die Ueberlieferung, welche Herodot zu Gebote stand, war im Grossen und Ganzen eine mündliche:«* Roese, hat Her. sein Werk selbst herausgegeben? (Progr. gymn. Gissens. 1879: Bursian, Jahresber. 1881, p. 89); *»ich finde es mehr als zweifelhaft, ob Her. überhaupt andere Schriftsteller, Hekataeus allenfalls ausgenommen, benutzt hat:«* Bauer, Themistocles 1882, p. 157: *»nach Schmidt (»das perikl. Zeitalter« Jenae 1877, 79) haben Herodot, Ephoros, Plutarch und alle Späteren Stesimbrotos benutzt: Herodot ist dabei am ärgsten verkannt, wenn er zum Ausschreiber einer schriftlichen Quelle gemacht wird, die fast gleichzeitig mit seinem Werke entstand: wozu reiste er dann fast sein ganzes Leben?«*

[1]) Creuzer, antiquissimor. hist. Gr. frg., Heidelb. 1806, p. 5: *probabile est eum, licet non in eorum numero habendus sit, qui toti fere ex aliorum auctoritate pendent, ut Plutarchus, Diodorus, alii, minime tamen eorum libros neglexisse, qui ante se in eodem argumento elaborarint, in quibus prae ceteris Charo fuit Lampsacenus;«* Urlichs, üb. d. Geschichtsquellen des Herodot (Eos. I, 558): *»Herodot hat mehr gelesen und benutzt, als Dahlmann zugeben will;«* Hachtmann, de rat. int. Xanthi Lydiaca et Herodoti Lydiae historiam, Hal. Saxon. 1869, p. 3: *»praeter Hecataeum Herodotus multorum aliorum auctorum libros cognovit in iisque legendis multum versatus est; mire mirum videtur eum eius disciplinae, quam ipse tractabat, opera id est libros logographorum non perlustrasse.«*

καὶ ἐμοὶ . . . V 36 ἐβουλεύετο Ἀρισταγόρης μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην . . . Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ ἀναιρέεσθαι . . . V 124 Ἀρισταγ. συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας ἐβουλεύετο . . . 125. Ἑκαταίου μέν νυν τοῦ Ηγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ ἔφερε ἡ γνώμη . . .

Deinde his locis nemo non videt scriptores Herodotum respicere:

VI 55 καὶ ταῦτα περὶ τούτων εἰρήσθω (de Persei proavis), ὅτι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληΐας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά.

IV 36 γελέω ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη.

II 20 Ἑλλήνων μέν τινες ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου (de Nilo) τριφασίας ὁδούς. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει . . . 21 ἡ δ' ἑτέρη λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι (23 ὁ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας . . .) 22 ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν λέγει . . .

II 123 dicit Aegyptios primos docuisse animas immortales esse. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι.

Praeterea nonnullos Graecos, Aegyptios, Scythas nominat, quibuscum colloquia se habuisse et ex quorum ore aliquid audivisse dicit (e. g. III 55 Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην, ὃς ἔφη κ. τ. λ. II 28 τοῦ Νείλου τὰς πηγὰς τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σάϊ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. ἔλεγε δὲ ὧδε . . . IV 76 ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Ἀριαπείθεος ἐπιτρόπου . . .); deinde in universum Scythas, Aegyptios, sacerdotes Aegyptios, sacerdotes Babylonios aliquid narravisse (IV 81. Πλῆθος τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι. τοσόνδε ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν . . . ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήιον . . . τοῦτο ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπ' ἀρδίων γενέσθαι. II 63. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται, καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων. οὐ μέντοι οἵ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. II 99 τὸν Μῆνα οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν . . . I 183 ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι); item a Delphis, Proconnesiis

Cyciceuisque, a Graecis qui Pontum et Hellespontum habitent, se audivisse dicit (I 20 Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι. IV 14 τὸν περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ. IV 95 ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντόν); tum in universum se audivisse aut comperire (ἤκουσα, πέπυσμαι, πυνθάνομαι); deinde in universum Graecos multasque civitates Graecas gentesque barbaras, item nonnullos Graecos, nonnullos Persas, in universum nonnullos aliquid narrare (Ἕλληνες (οἱ Ἑ.) λέγουσι, Ἀθηναῖοι (Ἀ. αὐτοὶ) λέγουσι, Πέρσαι λ., μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων, λέγουσί τινες Ἑλλήνων, ὡς Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὲν δή τινες λέγουσι, εἰσὶ οἳ λέγουσι); denique in universum aliquid narrari (λέγεται, λέγουσι, φασὶ) dicit. Ex his locis ex quibus fontibus Herodoti historias fluxisse putandum est? Ipse ad scriptores provocat: qui igitur licet, quasi res consentanea sit, ab initio sumere, omnia, quae narrat, ea ex hominum ore Herodotum accepisse? Sed etiam ex hoc fonte multa, quae apud Herodotum legimus, hausta esse videmus; qui igitur demonstrari potest, ipsius Hecataei, Xanthi, Charonis, Hellanici libris pro fonte eum usum esse, cum, quae ad hos scriptores referuntur, haec eodem iure in itineribus eum audivisse dici possit atque vix pauca fragmenta eademque non omnia cum locis Herodoteis consentientia exstent, ita ut nonnulli ex ipsa illorum, quam cum Herodoto fecerunt, comparatione concluserint, hunc eorum scripta comperta non habuisse (Dahlmann, p. 112 sq.; Bass, *Herodot und Hellanicus*, Wien. Stud. I 1879). Apparet id solum quaerendum nobis esse, num ex scriptorum libris Herodotus quae narrat sumpserit, numquid eiusmodi apud eum sit, quod eum ex hominum ore ipsum audivisse cogitari nullo modo possit. Hoc si quaerimus, pleraque, quae apud Herodotum leguntur, non ex viva hominum traditione, sed ex historicorum libris fluxisse statuendum nobis erit. Nam de terrarum externarum quidem, in quas ipse itinera fecit, natura et de gentium illarum moribus quae refert, ibi eum ex quibusdam hominibus exquisivisse consentaneum est. Sed rerum gestarum historiam, cum Herodotus non, ut Thucydides, ea, quae sua aetate gesta sunt, posteritati tradiderit, sed res novissimae, quas narravit, gestae sint, cum

vix natus esset, multa pluribus saeculis, pleraque quinquaginta vel centum annis ab eius temporibus absint, cumque accedat, quod innumeras res et plerasque non iucundas narratiunculas, qualium memoria apud homines vulgares propagari solet, sed tales, quas nos dicimus: »nüchterne, historische Fakta« arctissime inter se coniunctas refert, annorum ordine permultis locis diligenter memorato, et multis locis populorum, oppidorum, hominum multa nomina enumerat multarumque rerum tempora et numeros accuratissime adnotat: haec quomodo cogitari potest alia ex aliorum hominum ore in itineribus Herodotum audivisse et inter se coniunxisse? Herodotus enarrat, quid Aegyptiorum reges inde a Mene usque ad Psammenitum, item Lydorum a Gyge usque ad Croesum et Medorum Persarumque a Deioce usque ad Xerxem deinceps gesserint: haec ipse sermonibus cum Aegyptiis, Lydis, Medis, Persis habitis, sive hi barbari Graece locuti sunt sive interpretibus adhibitis, comperit collegitque, an illarum rerum famam apud Graecos vulgatam secutus est? Refert, quid Athenienses et Lacedaemonii per saeculi sexti magnam partem, quid Jones sub quoque rege Lydio, deinde sub Cyri et Darei regnis gesserint, narrat de Jonum, Aeolum, Doriensium civitatibus in Asia conditis, de initiis reipublicae Laconicae, de Lycurgo, de bellis antiquitus inter Lacedaemonios et Tegeatas gestis, de tyrannide Cypselidarum, de Clisthene Sicyonio, de Polycrate, de Cyrene condita, nonnulla de rebus Siculis saeculo sexto gestis, passim occasione data varia de variis civitatibus Graecis et Ionicis, fabulas de diis heroibusque, genealogias, gentium et urbium origines, alia. De nullis aliis rebus gestis nisi de bellis Persarum, quae qui viderant, Herodoti diebus etiam vixerunt, nonnulla ex hominibus ipsis audivisse et exquisivisse eum consentaneum est; atqui non totam quaestionem de rebus Persarum bellis gestis in sermonibus cum hominibus ipsis habitis eum posuisse concedendum est.

Accedit quod haec omnia, quae ad unum historiae opus Herodotus coniunxit, ante eum et eius aetate multi scriptores Graeci singularibus libris memoriae prodiderunt:

Herodotus passim occasione data fabulas, genealogias, alias res antiquas profert. Talia tum tractaverunt γενεαλογίαις scriptis

Hecataeus (Car. Muell., Frg. hist. Gr. I), Acusilaus (Muell. I 100 sq), Pherecydes (I 70 sq), Simonides Ceus iunior (II 49), Bion Proconnesius (II 19), Hellanicus (I 45—65), Damastes Sigeensis (II 64), Herodorus Heracleensis (II 28—41).

Herod. VI 137 Εκαταῖος ἔρησε ἐν τοῖσι λόγοισι, VI 54 ἄλλοισι περὶ αὐτῶ εἴρηται (de Perseidis).

Comp. Hecat. fr. 353 cum Herod. IX 27, 361 c. V 58; Acusil. 13 — VII 189, 19 — IX 34; Pherecyd. 24 — IX 34, 26 — II 91 VI 53, 29 — IX 27, 33 — II 45 IV 8, 42 — II 44, 46 — II 146, 51 et 80 — V 67, 56 — I 147 V 65, 67 — VII 193, 78 — V 80, 93 — VII 8; 11, 194 — VII 189, 111 — I 171; Hellan. 10 — I 147 V 65, 30 — VII 62, 74 — IX 73, 84 — IX 27, 95 — I 146, 159 et 160 — VII 61.

Pherecydes decem libros scripsit περὶ τῆς Ἀττικῆς ἀρχαιολογίας (Suid. cf. Dion. Hal. Ant. R. I 13 Φερεκύδης Ἀθηναίων γενεαλόγος οὐδενὸς δεύτερος), Hellanicus Ατθίδα composuit (Thucyd. I 97 Ἑλλάνικος ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ). Cf. Herod. VIII 44 (de antiquissimis Atheniensium rebus) VII 55 (de Minervae et Neptuni certamine) VII 189 (de Orithyiae raptu) V 66 (de Ione eiusque filiis) IX 26 (de Atheniensium expeditione adversus Thebas) IX 27 (de Eurystheo ab Atheniensibus devicto; Pherec. 39) VIII 142 (αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετόν, οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων) I 170 (de Lyco Pandionis filio a fratre Aegeo expulso) IX 73 (ὡς τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀνίστασαι τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξεκέετο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελέας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον ἀχθόμενον τῇ Θησέος ὕβρι ἐξηγησάσθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς κατα προδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι; Hellan. fr. 74, qui, quae apud Herodotum desideramus, pulcherrime explens narravit Pirithoum et Thesea Helenam rapuisse et Aphidnas ad Aethram, Thesei matrem duxisse, deindead inferos descendisse κ. τ. λ.) IX 27 (de bello cum Amazonibus gesto; Hell. 84) VI 137 sq (de Pelasgis ab Atheniensibus ex Attica expulsis et de selesto facinore, quod illi Lemno profecti in Athenienses commiserint) V 76 (de Codri morte).

Herod. VI 35 Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδός. V. Pherec. et Hellan. ap. Marcellin. v. Thuc. § 3.

I 147 Καύκωνας Πυλίους ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου. V 66 Πεισιστρατίδαι ἐόντες καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἳ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλέες. Hellanicus narravit Melanthum, Codri patrem, cum Heraclidae contra Peloponnesum proficiscerentur, ex Messenia Athenas transmigrasse (fr. 10).

V 57 refert Gephyraeos, cuius gentis Hipparchi interfectores essent, a Phoenicibus oriundos esse, qui una cum Cadmo in Boeotiam venissent atque Tanagram tum obtinuissent. Hecat. fr. 189: »*Gephyrae Boeotici oppidi incolas Tanagraeos nominari*«.

V 66 Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι.

V 170 Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος. V 92, 2 Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινεΐδης. VII 221 Μεγιστίην λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος.

Cadmus Milesius κτίσιν Μιλήτου καὶ τῆς ὅλης Ἰωνίας composuit (Suid.), κτίσεις πόλεων Charon (Suid.), κτίσεις ἐθνῶν καὶ πόλεων Hellanicus (Muell. I 59), περὶ Χίου κτίσεως et Hellanicus (I 60) et Ion Chius scripsit (II 50 sq). cf. Diog. Laert. IX 2, 20 Ξενοφάνης ἐποίησε Κολοφῶνος κτίσιν καὶ τὸν εἰς Ἐλέαν ἀποικισμόν.

Herod. I 143—47, 149—51, 144 VII 100; III 91 IV 78 V 113 VII 90 VIII 45—48. Thucyd. II 66 εἰσὶ Ζακύνθιοι Ἀχαιῶν ἄποικοι III 88 Λιπαραῖοι Κνιδίων ἄποικοι IV 75 Καλχηδόνα Μεγαρέων ἀποικίαν 84 Ἄκανθον Ἀνδρίων ἀποικίαν 103 εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι Ἀνδρίων ἄποικοι, 104, 109, 123 V 6, 84, VII 57 VIII 61.

Simonidis Cei iunioris Suidas tres libros εὑρημάτων laudat. Cf. Damast. Sig. fr. 9 »*biremes Erythraeos fecisse*«. — Herod. I 171 de Caribus: καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο. cf. I 94 II 109 IV 180, 189. Thucyd. I 13, 2 λέγονται τριήρεις πρῶτον ἐν Κορίνθῳ ἐνναυ πηγηθῆναι.

Theagenes Rheginus Cambysis aetate de Homero scripsit (MUELL. II 12), item Stesimbrotus Thasius (II 59), περὶ ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μουσικῶν Glaucus Rheginus (II 23 sq), περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν Damastes libros conscripserunt (II 66).

Herod. I 23 sq, 27, 29, 74, 170 II 53, 49, 117, 134 IV 14, 32, 76; I 29 ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί καὶ δὴ καὶ Σόλων ... II 49 Ἕλλησι Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε, ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν. IV 95 Ζάμολξιν ὁμιλήσαντα Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ.

Charon Lampsacenus quattuor libris annales patrios, ὥρους Λαμψακηνῶν, conscripsit (MUELL. I 33 sq), ὥρους Σαμίων Eugeon Samius (II 16), Cycicenorum res Deiochus Proconnesius (II 17 sq), Λεσβιακά et Αἰολικά Hellanicus (I 60). cf. Diod. I 26 παρ' ἐνίοις τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐνιαυτοὺς ὥρους καλεῖσθαι καὶ τὰς κατ' ἔτος ἀναγραφὰς ὡρογραφίας προσαγορεύεσθαι.

Hippys Rheginus res Graecorum Italicorum atque Siciliensium quinque libris exposuit (κτίσιν Ἰταλίας. Σικελικῶν βιβλία ε. Suid.).

De rebus Atticis Amelesagoras Chalcedonius (MUELL. II 21, Dion. Hal. iud. Thuc. 817) et Hellanicus (Thuc. I 97) scripserunt, de Argolicis Hippys (M. II 13), Κρητικά Charoni tribuuntur (Suid.). Idem composuit πρυτάνεις ἢ ἄρχοντας τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἔστι δὲ Χρονικά (Suid.), eiusdem Ἑλληνικά librorum quattuor laudantur, Hippyis Χρονικά librorum quinque (M. II 13 sq); Hellanicus opere inscripto »*Sacerdotes Iononis Argivae*« universas Graecorum res a mythica aetate exorsus complexus est (I 51 sq, Dion. Hal. Ant. I 72 ὁ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγών; cf. Thucyd. II 2 ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης).

Damastes narravit de ditissimis, qui inter Graecos exstitissent (Suid. s. v., cf. A. NAUCK in Philol. V 679). Herodotus IV 152 VII 190 tales memorat.

Αἰγυπτιακά Hellanici novimus (M. I 66 sq, fr. 162 de Amasi regnum usurpante),

Lydorum res ab antiquissimis temporibus usque ad Artaxerxis Persae regnum (Strab. I 49) Xanthus Lydus quattuor libris explicavit (M. I 36 sq).

Περσικά, i. e. Assyriorum, Medorum, Persarum res et bella Persarum Charon (I 32) et Hellanicus conscripserunt (67 sq). Thucyd. I 97 οἱ πρὸ ἐμοῦ ἅπαντες ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά.

De Darei regno Dionysius Milesius eius aequalis singulariter quinque librorum opus condidit (Suid.), τὰ κατὰ τὸν Ἡρακλείδην τὸν Μυλασέων βασιλέα, quem Herodotus narrat (V 121) Darei exercitum ad internecionem delevisse, Scylax Caryandensis, aequalis et popularis eius, scripsit (Suid. s. v. Σκυλ.); de Themistocle Stesimbrotus Thasius (M. II 52).

Etiam plures eiusmodi libros tum scriptos esse eosque rerum gestarum multo uberiorem historiam quam Herodotus continuisse, inde apparet, quod apud scriptores, qui post Herodotum fuerunt, Thucydidem, Platonem, Aristotelem, Strabonem, Diodorum, Plutarchum, Iustinum, Pausaniam, Athenaeum, apud scholiastas, in fragmentis Ephori atque Nicolai Damasceni de Graecorum barbarorumque rebus usque ad Herodoti aetatem gestis non solum multa invenimus narrata, quae apud Herodotum omnino non leguntur, sed etiam eadem, quae ille habet, multo uberius prodita; nam talia ex operibus ante Herodotum conscriptis derivanda esse manifestum est. Cf. Dion. Hal. iud. d. Thuc. p. 817. R. ἀρχαῖοι μὲν οὖν συγγραφεῖς πολλοὶ καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐγένοντο πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐν οἷς ἐστιν Εὐγέων τε ὁ Σάμιος καὶ Δηΐοχος ὁ Προικονήσιος καὶ Εὔδημος ὁ Πάριος καὶ Δημοκλῆς ὁ Πυγελεὺς καὶ Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ὅτε Ἀργεῖος Ἀκουσίλαος καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων καὶ ὁ Χαλκηδόνιος Ἀμελησαγόρας. ὀλίγῳ δὲ πρεσβύτεροι τῶν Πελοποννησιακῶν καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος καὶ Δαμάστης ὁ Σιγεὺς καὶ Ξενομήδης ὁ Χῖος καὶ Ξάνθος ὁ Λυδὸς καὶ ἄλλοι συχνοί. Herod. IV 36 γελέω ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη. Nos duos novimus, Anaximandrum et Hecataeum.

Neque minus quae de terris externis gentibusque, quas ipse non visit, et pleraque quidem occasione data profert, de

Indis, Massagetis, de Caucaso, Araxe fluvio, de Arabia, Aethiopia, de Libyae, Thraciae, Scythiae parte, haec quoque consentaneum est non ex nautarum mercatorumque ore fortuito eum accepisse aut exquisivisse, sed ex geographorum libris cognovisse, quales tum fuerunt Hecataeus, ἀνὴρ πολυπλανής (Agathem. I 1), qui περίοδον s. περιήγησιν γῆς condidit (MUELL. I 1 sq), Scylax Caryandensis, qui de itinere Darei iussu in Indiam facto commentarium conscripsit (Her. IV 44, Aristot. Polit. VII 14, Anonym. vit. Scyl. Δαρείῳ προσεφώνησε Σκύλαξ τὸ φρόντισμα; Strab. I 43 Θεόπομπος φήσας ὅτι καὶ μύθους ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐρεῖ ὡς Ἡρόδοτος καὶ Κτησίας καὶ οἱ τὰ Ἰνδικὰ γράψαντες), Dionysius Milesius (οἰκουμένης περιήγησιν Suid.), Charon (περίπλουν τῶν ἐκτὸς τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, Αἰθιοπικά, Λιβυκά Suid.), Democles Pygelensis (Strab. I 58), Hellanicus (περὶ ἐθνῶν, ἐθνῶν ὀνομασίας, βαρβαρικὰ νόμιμα, Scythica, τὰ περὶ Λυδίαν MUELL. I 57, 69, 61 fr. 124), Damastes (ἐθνῶν κατάλογον καὶ πόλεων, περὶ ἐθνῶν, περίπλουν II 64 sq).

Herod. IV 36 γελέω ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλούς. II 143 πρότερον Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντι ἑωυτόν κ. τ. λ. II 20 Ἑλλήνων τινές ἔλεξαν τριφασίας ὁδοὺς (de causa inundationis Nili) ἡδ' ἑτέρη λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὠκεανὸν γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. In Hecateum Herodotus invehitur (v. Sch. Ap. Rh. IV 259, Diod. I 37).

Porphyr. ap. Euseb. pr. ev. X 3, 166 B. Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ πολλὰ Ἑκαταίου κατὰ λέξιν μετήνεγκεν ἐκ τῆς περιηγήσεως. Arrian V 6 Αἴγυπτον Ἡρόδοτος τε καὶ Ἑκαταῖος δῶρον τοῦ ποταμοῦ ἀμφότεροι ὀνομάζουσι (Her. II 5); Herod. II 77 ἀρτοφαγέουσι (Aegyptios dicit) ἐκ τῶν ὀλορέων ποιεῦντες ἄρτους, οἴνῳ δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέονται; Athen. X 447 C Ἑκαταῖος εἰπὼν περὶ Αἰγυπτίων ὡς ἀρτοφάγοι εἰσίν, ἐπιφέρει τὰς κριθὰς εἰς πῶμα καταλέουσιν. Strab. XII 550 B τοὺς δὲ Σκύθας Ἀλαζῶνας φάσκοντες ὑπὲρ τὸν Βορυσθένη καὶ Καλλιπίδας καὶ ἄλλα ὀνόματα, ἅπερ Ἑλλάνικός τε καὶ Ἡρόδοτος κατεφλυάρησαν ἡμῶν; cf. Hellan. fr. 92 c. Her. IV 28, 173 — IV 95, 93 — IV 190; II 10 Herodotus memorat regiones circa Ilium et Teuthraniam et Ephesum sitas et Maeandri planitiem antiquitus maris sinum fuisse; apud Strab. I 49 Xanthus refert, se in Armenia, Matiene, Phrygia

inferiore conchas atque alia moris indicia invenisse, quare persuasum se habere, illa loca olim mare fuisse (fr. 3).

Sed supra vidimus Herodotum scriptorem, quem in rebus narrandis secutus sit, unum nominare, attamen multis locis narrationis fontem significare. Sed partim his locis scriptores luculenter respicit, partim quibus locis auctores, ex quorum ore audivit, significat, his locis ipsis sententia, quam de Herodoti fontibus defendendam proposui, comprobatur. Nam cum non solum viderimus, quae apud eum leguntur, pleraque ita comparata esse, ut ex scriptorum libris comperta ei esse necessario statuendum sit, sed etiam a multis scriptoribus talia tum tractata esse: iis locis, ubi rei narratae fontem plane eodem modo significat, quo usos ceteros auctores Graecos et Latinos itemque nostros manifestum est ea meminisse, quae in libro legerant, dubium non est, quin et ipse Herodotus scriptoris cuiusdam narrationem respiciat. Ubi igitur ea tractans, quae non ad sermones cum quibusdam hominibus habitos, sed ad scriptorum libros referenda esse ipsa rerum narratarum natura argumento est, ubi igitur talibus rebus proditis, et quidem fere omnes loci huiusmodi sunt, dicit: nonnullos Graecos narrare, aut in universum nonnullos narrare, nemo negabit, scriptores quosdam intellegendos esse. Ita e. g. ipsum Herodotum respiciens Aristoteles nonnullos narrare dicit. Polit. VI 4. 1290 b. εἰ κατὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρχάς, ὥσπερ ἐν Αἰθιοπίᾳ φασί τινες. Herod. III 20. οἱ Αἰθίοπες οὗτοι τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. His igitur locis ad scriptores quosdam Graecos Herodotus provocat:

I 65 narrat Lycurgum Delphos profectum a Pythia honorifice appellatum esse. ὡς ἐσήϊε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε. Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε κ. τ. λ. οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσι, ὡς δ᾽ αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. — V 41. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον. οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. Auctores intellegendi sunt, qui de Spartanorum rebus scripse-

runt. v. p. 8. Cogitare enim profecto nemo volet, Herodotum praeter Lacedaemonios nonnullos Graecos homines in aliis oppidis adiisse, a quibus de Lycurgo aliquid comperiret (οἱ μὲν δή τινες λέγουσι — ὡς δ'αὐτοὶ Λακεδαι μόνιοι λέγουσι) eosque non solum ei rettulisse, Lycurgum leges a Pythia accepisse, sed etiam oraculum illud memoriter recitasse aut ex scriniis deprompsisse.

His locis rerum Aegyptiacarum scriptores respicit (v. p. 8, 10):

II 134 Πυραμίδα Μυκερῖνος ἀπελίπετο, τὴν δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες.

II 36 Αἰγύπτιοι ἀπ' ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι.

II 125 ἐποιήθη ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι.

II 130 ἀγχοῦ τῆς βοὸς ταύτης εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱρέες. 131 οἱ δέ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον ...... ταῦτα δὲ λέγουσι φλυαρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω. cf. II 175, 181.

I 27 ἐόντων οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροίσου, εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην. Ὦβασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνεονται μυρίην κ. τ. λ. Dixerunt scriptores poetarum sapientumque res enarrantes (p. 8).

III 45 οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους ἐς Αἴγυπτον ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι. εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα, λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς.

III 120 Ὀροίτης ἐπεθύμησε λαβὼν Πολυκράτεα ἀπολέσαι, ὡς μὲν οἱ πλεῦνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. 121. οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροίτην ἐς Σάμον κήρυκα κ. τ. λ. Ad horographos Ionicos Herodotus provocat. V. p. 8.

I 201 τὸ ἔθνος τοῦτο (Massagetas dicit) μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

III 111 ὅκου γίνεται τὸ κιννάμωμον, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οὐκ οἰκότι χρεόμενοι ἐν τοισίδε χωρίοισι φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι, ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη.

IV 45 οὐρίσματα τῇ γῇ Νεῖλός τε ἐτέθη καὶ Φᾶσις, οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν καὶ Πορθμήϊα τὰ κιμμέρια λέγουσι. Geographorum sententias affert (v. p. 10).

I 46 septem oracula enumerat, quae Croesus consuluerit; c. 47 queritur, se ignorare, quid Delphico excepto reliqua sex illi responderint: a nullis enim hominibus narrari. ὅτι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν. Nemo cogitabit Herodotum in sex illis oppidis, quae c. 46 enumerat, cives sacerdotesve aut alicubi ullos homines adiisse atque omnes deinceps sincere fessos esse, se nescire; sed manifestum est eum dicere, se apud neminem eorum, qui de Croesi rebus scripserint, de illa re quidquam proditum invenisse.

Denique Περσικῶν auctores his locis respicit:

III 33 ἐκ γενετῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσί τινες.

VII 154 refert Xerxem Argivos adhortatum esse, ne adversus Persas, ipsorum progeniem, hostilia facerent. 151. συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων, κ. τ. λ.

VII 190 ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἳ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας.

VII 60 ὅσον μέν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθεος ἀριθμὸν (dicit illos quadraginta sex populos, quos Xerxes contra Graecos duxit), οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές, οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων.

IX 81 ὅσα ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν.

Item concedendum est, scriptorum narrationes Herodotum respicere, ubi in universum dicit narrari: λέγεται, λέγουσι, φασί, λόγος ἐστί, λόγος λέγεται; iisdem enim verbis omnes scriptores Graecos, qui ex aliorum libris sua hauserunt, saepissime ad rerum ab ipsis narratarum auctores provocasse nemo nescit; ita Latini dixerunt: dicunt, tradunt, ferunt, dicitur, dicuntur et quae sunt similia, ita nostri scriptores et ipsi historici, dum tota eorum narratio in antiquioris cuiusdam narratione posita est, sescenties scribunt: man sagt, man erzählt, es wird erzählt, darüber wird folgende Geschichte erzählt, da soll er gesagt haben, plerumque, ut et ipse Herodotus, rebus aliquomodo miris et tantum non credibilibus proditis Ecce nonnulla exempla:

I 152 refert Lacedaemonios Cyro Jonibus bellum illaturo nuntiasse, civitati se Graecae iniuriam fieri passuros non esse. I 153 ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι, τίνες ἐόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι ταῦτα ἑωυτῷ προαγορεύουσι; cumque comperisset, respondisse eum, se eos homines non timere, qui in locum in medio oppido situm convenirent et inter se deciperent; sed se effecturum esse, ut Lacedaemonii non alienorum sed suam calamitatem miseraturi essent.

II 30 narrat, cum magna Aegyptiorum pars Psammetichi castris desertis in Aethiopiam decederet, illum eos per mulieres et liberos ut remanerent obsecrasse. τῶν δέ τινα λέγεται δέξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας.

III 160 πολλάκις Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, se malle Zopyri faciem deformatam non esse, quam viginti Babylones regno suo addi.

V 105 Δαρείῳ ὡς ἐξηγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων λέγεται αὐτὸν εἴρεσθαι, οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι κ. τ. λ.

VI 44 dira tempestate circa Athoem exorta permultas Persarum naves fractas esse λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι.

VII 56 ἐνθαῦτα λέγεται Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον. ὦ Ζεῦ, τί ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ κ. τ. λ.

VII 226 Dienecem Spartanum illud de umbra dixisse, ταῦτα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα ἔπεά φασι Διηνέκεα λιπέσθαι μνημόσυνα.

IX 82 λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι. Pausaniam post pugnam Plataeensem et Persicam et Lacedaemoniam coenam apparasse, ut Graeci barbarorum vanitatem perspicerent; item Thucydides in Pausaniae historia (I 95, 128—34) I 132 ὡς λέγεται, ὁ μέλλων τὰς τελευταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν μηνυτὴς γίγνεται; 134 λέγεται δ'αὐτὸν μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἑνὸς τῶν ἐφόρων τὸ πρόσωπον προσιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι ἐφ' ᾧ ἐχώρει.

VII 20 κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον στόλον.

II 145 Διονύσῳ τῷ ἐκ Σεμέλης λεγομένῳ γενέσθαι.

VIII 55 νηὸς Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι.

II 181 τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι.

V 80 Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα.

VII 193 ἔστι χῶρος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονος κ. τ. λ.

VII 198 ἄλλος ποταμός, τῷ οὔνομα κέεται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέϊ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι.

VII 170 λέγεται Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην ἀποθανεῖν κ. τ. λ.

III 116 πρὸς ἄκρτου τῆς Εὐρώπης πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών. ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται γὲ ὑπὲκ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μουνοφθάλμους. IV 13 ἔφη Ἀριστέης Ἰσσηδόνων ὑπεροικέειν Ἀριμασποὺς ἄ. μ. ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας.

III 17 τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν, 18 ἡ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι, 20 οἱ Αἰθίοπες οὗτοι λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων

νόμοισι καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτούς φασι κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληίην τοιῷδε; ad homines enim maximi corporis regiam dignitatem eos deferre.

Idem usus apud Herodotum vocabuli πυνθάνομαι:

I 214 dicit pugnam inter Cyrum et Massagetas commissam omnium, quas barbari inter se commiserint, suo iudicio cruentissimam esse καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον. πρῶτα λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν κ. τ. λ.

I 169 narrat Iones proelio a Persis devictos esse. 170 κεκακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἔσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην; eum enim suasisse ut in Sardiniam maximam omnium insulam migrarent ibique unam universi civitatem constituerent, quo facto neque Persis servituri et aliis imperaturi essent.

VIII 35 πάντα δ' ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου.

VIII 38 ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων (agit de Persarum expeditione ad sacrum Delphicum diripiendum facta) ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρεον θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας.

I 19 sq. narrat Alyattem cum Milesiis bellum gerentem praeconem Miletum misisse, ut indutiae cum iis fierent, dum Assessiae Minervae templum, ab ipsius militibus combustum, quod a Pythia restituere iussus esset, aedificaretur; Thrasybulum autem, Milesiorum tyrannum, omni frumento, quod in urbe esset, in forum collato Milesios signo dato bibere, epulari, iocari iussisse; quae cum praeco vidisset et regi rettulisset, Alyattem, qui Milesios extrema inopia premi arbitratus esset, eo nuntio commotum cum iis pacem fecisse. ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διαλλαγή.

I 196 de miro illo modo virginum collocandarum refert, quo antiquitus Babylonii usi sint. ὁ μὲν σοφώτατος νόμος ὅδε, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρᾶσθαι.

Cf. Paus. I 20, 7 Σύλλᾳ ὕστερον ἐνέπεσεν ἡ νόσος, ᾗ καὶ τὸν Σύριον Φερεκύδην ἁλῶναι πυνθάνομαι; VIII 50, 3 τοῦτο ἐς Θεμιστοκλέα ἄλλο ἐν Ὀλυμπίᾳ πυνθάνομαι συμβῆναι.

At multis locis, Herodotus nominat, quos sciscitatus sit et a quibus audiverit, atque in universum Graecos, Athenienses, Lacedaemonios, Aegyptios, Persas, Lydos, multas alias civitates Graecas gentesque barbaras narravisse aliquid aut narrare dicit. Sed primum compluribus locis dubium esse non potest, quin, quod ipse cogitavit, eos, ad quos res spectabat, id cogitasse aut cogitare finxerit.

I 103 sq narrat Scythas in Asiam invasione facta Medos devicisse et Asiae imperium usurpasse; 105, cum contra Aegyptum profecti Psammetichi donis commoti redirent, nonnullos Ascalone remansisse et Veneris Uraniae templum diripuisse; eos et qui ex iis prognati essent, morbo, qui femineus dicatur, affectos esse. τοῖσι συλήσασι τὸ ἱρὸν ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλεαν νοῦσον. ὥστε ἅμα λέγουσι τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται, τοὺς καλέουσι ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ponticos Scythas, quos in Asiam non invasisse inter viros doctos constat (Duncker 4, 332), Herodoto de Asiae imperio, quod olim habuissent et de expeditione in Syriam facta in sermone rettulisse, ne cogitari quidem potest. Sed Herodotus compererat eos barbaros, qui aliquamdiu Asiae partem dicioni suae subiectam tenuerant, Ascalonem diripuisse; idem sciebat Scythas illo morbo laborare (hoc et ipse Hippocrates π. ἀέρ. 22 memorat); itaque, cum ipse quidem persuasum haberet Scythas antiquitus Asiam expugnasse, sumpsit eos propter scelus in Venerem commissum illo malo affectos esse atque hanc opinionem iis affinxit.

VI 75 narrat Cleomenem, cum in insaniam incidisset, ipsum sibi mortem conscivisse, ut plurimi Graeci dicant (ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσιν Ἑλλήνων), quia Pythiam mercede corrupisset, ut Demaratum Aristonis filium esse negaret, ut Athenienses dicant (ὡς δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι), quia agrum Eleusinium vastasset, ut Argivi (ὡς δὲ Ἀργεῖοι), quia eos Argivos, qui ex clade a Lacedaemoniis accepta aufugerant, Argo luco incenso combussisset.

Herodotum Athenienses, Argivos, multos praeterea in aliis oppidis Graecos adiisse et interrogasse, qua de causa Cleomenes mente alienatus esset, nemo cogitabit; sed cum Cleomenis scelera mente perlustraret, propter quae putare quis posset deorum numen ad insaniam eum adegisse, Athenienses et Argivos, quod ad quosque pertinebat, proferentes fecit; cum autem praeterea Cleomenem in sacrum Delphicum, commune illud quidem omnium Graecorum, scelus commisisse sciret, praeter illos reliquis Graecis universis sententiam de illo tribuit.

III 47 refert Lacedaemonios, ut Samii dicant (ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι), Samum expeditionem fecisse, ut a Polycrate ipsos liberarent, gratiam relaturi, quod bello Messenio navibus eos adiuvissent, ut vero Lacedaemonii dicant, a Samiis poenas repetituros, quod craterem, quem ipsi Croeso misissent et thoracem ab Amasi ipsis missum Samii abstulissent. — IV 1 dicit Dareum contra Scythas expeditionem fecisse, ut poena eos afficeret, quod antea Medos pugna devictos suae dicioni subiecissent. Hanc Persarum opinionem fuisse Herodotumve ab eorum quibusdam audivisse nemo putabit; sed Herodotus ipse duas illas res ita coniunxit, ut altera ex altera effecta esse videretur (cf. III 58 ubi refert eos Samios, qui a Polycrate Cambysi proditi eum effugerant et Cydoniam obtinuerant, ab Aeginetis et Cretensibus devictos in servitutem redactos esse. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται; nam Samios antea rege Amphicrate in Aeginam invasisse. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη). Ita, cum ante bellum a Lacedaemoniis cum Polycrate gestum illi a Samiis iniuria affecti essent, cogitari posse Herodoto videbatur, huius iniuriae ulciscendae causa Lacedaemonios illis bellum intulisse; sed idem Herodotus, ut historicus antiquarum rerum peritissimus, sciebat antiquitus Samios beneficium in Lacedaemonios contulisse; cogitare igitur id quoque licuit, gratiam Lacedaemonios rettulisse expeditione contra tyrannum facta; atque ita illud Lacedaemonios, hoc Samios, ut aptum hominibus patriae gloriae defendendae cupidis, narrare finxit.

VIII 129 narrat Persas Artabazo duce Potidaeam obsidentes ingenti maris fluctu oppressos plerosque submersos esse. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν ἠσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων, οἵπερ

καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Neque Scythae Herodoto narrarunt propter direptum ab ipsis Veneris Ascaloniae templum in morbum femineum ipsos incidisse, neque illud Potidaeatae.

V 42—46 refert Dorieum Spartanum ab oraculo Delphico ad regionem Erycinam obtinendam missum ibi misere interiisse; V 44 Sybaritas dicit narrare Dorieum Crotoniatas in bello cum ipsis gesto adiuvisse (quod illi negant). 45 μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι, Συβαρῖται . . . αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη. εἰγὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδὲν, ἐπ' ὃ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, εἷλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην οὔτ' ἂν αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. Non audivit hoc ab illis Sybaritis Herodotus, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον. οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι (VI 21), sed ei ipsi Doriei interitus et auxilium, quod Crotoniatis adversus Sybaritas tulit, si modo tulit, ita inter se coniungi posse visa sunt.

Ita dicit Aegyptios narrare Cambysem propterea mente captum esse, quia Apim trucidasset (III 30).

Ita, quam ipse de calamitate, qua Lacedaemonii affecti sunt, opinionem animo concepit, hanc illos habuisse finxit: VII 133 sq narrat Athenienses et Lacedaemonios Darei praecones interfecisse; propter quod scelus cum Talthybius heros Lacedaemoniis iras ceretur, Sperthiam et Bulidem, ut pro illorum nece poenam darent, Susa profectos a Xerxe incolumes dimissos esse. 137 οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις ἐπαύσατο τὸ παραυτίκα, καίπερ ἀπονοστησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθίεώ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπετεν πολλῷ ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις οὐδὲ ἐπαύσατο, πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε, τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλέα διὰ τὴν μῆνιν, δῆλόν μοι, ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος; Bulidis enim filium Nicolaum et Aneristum Sperthiae, cum in Asiam legati mitterentur, ab Atheniensibus captos supplicio affectos esse. Cf. 133 ὅτι τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηϊώθη.

In operis prooemio dicit Persarum viros doctos narrare, mercatores Phoenicios Io dolo raptam Argis in Aegyptum avexisse. I 1 Περσέων οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γάρ... 2. οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες; quo facto nonnullos Graecos, quorum nomina ignorent, Europam, Tyriorum regis filiam, rapuisse; sed Persas conicere, Cretenses fuisse. ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι; nam longa navi in Aeam Colchidem ad Phasidem fluvium vectos ἐνθεῦτεν διαπρηξαμένους καὶ τἄλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, regis filiam Medeam abstulisse; deinde Alexandrum, Priami filium, in Graeciam profectum Helenam secum abduxisse, de qua re cum Graeci apud Troianos quererentur, illos Medeam raptam iis obiecisse. 4 μέχρι τούτου ἁρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἕλληνας μεγάλως αἰτίους γενέσθαι. προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην... σφέας τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἕλληνος δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκηιεῦνται οἱ Πέρσαι. 5. οὕτω Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν εὑρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης ἐς τοὺς Ἕλληνας. Haec propter illud Πέρσαι λέγουσι a Persis nonnullis, quos convenerit, cum per Asiam ad materiam colligendam iter faceret, audivisse Herodotum viri docti sumunt (Matzat Herm. VI 452, Stein I p. 29, Nitzsch p. 231, 37, Bauer, Entsteh. herod. Geschw. p. 138: »*Perser haben es ihm erzählt*«, p. 39: »*nach persischer Quelle*«); sed quis serio cogitabit Persas tam docte eruditos fuisse litterarumque Graecarum studio tam diligenter se dedisse, ut non solum fabulas a poetis Graecis proditas accuratissime novissent, sed etiam in poetarum narrationes inquirerent easque ita interpolarent, ut veri similes esse viderentur? Sed Persarum docti illi ficti sunt, quemadmodum Scythae, Athenienses, Argivi, Graecorum plurimi, Lacedaemonii, Samii, Potidaeatae, Sybaritae, Aegyptii, de quibus vidimus. Herodotus quaerens, num belli, quod Persae Graecis intulerunt, antiquae causae intellegi possent, fabulas de Jo, Europa, Medea, bello

Troico, immutatas quidem aliquid ad rerum gestarum speciem, ita inter se coniungi posse vidit, ud inde Graeci gentibus Asiae priores iniuriam intulisse et Persae, quippe qui totius Asiae imperium tenerent, ad iniuriam illam ulciscendam expeditionem in Graeciam Xerxe duce fecisse viderentur; huius autem sententiae more suo Persas ipsos auctores esse finxit.

II 113 dicit sacerdotes Aegyptios sibi de Helena quaestionem instituenti narravisse, eam cum Alexandro tempestate in ostium Canobicum delatam esse; Proteum autem, Aegypti regem, de illius scelere edoctum, eum ex Aegypto cedere iussisse, Helenam vero et opes, quas ille ex Menelai regia abstulisset, retinuisse, dum ille ea repetiturus esset. 113 ἔλεγόν μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι τὰ περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε... 116 Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. 118 εἰρομένου δέ μευ τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὔ, ἔφασαν τάδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλεω. Refert illos narravisse, post Helenae raptum magnum Graecorum exercitum in agrum Troianum invasisse, et legatos, in quibus Menelaum, illam et opes, quas Alexander rapuisset, a Troianis repetivisse; qui cum negassent, se illas habere, sed Aegyptium Proteum tenere, Graecos, Troianos ipsis illudere ratos, urbem oppugnasse et cepisse; sed cum Helenam non repperissent et tum Troianis fidem haberent, Menelaum ad Protea misisse; eum Helenam et dona praeterea recepisse, cum vero adversis ventis prohibitus duas infantes indigenas mactasset, Aegyptios timentem fugisse et in Libyam se convertisse. ᾤχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι. τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν. 120 ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι; si enim revera Alexander Helenam secum duxisset, dubium non esse, quin Troiani Graecis eam reddituri fuerint, nam Priamum eiusque propinquos tam dementes non futuros fuisse, ut extrema mala paterentur et Troianos in summum discrimen adducerent, modo Alexander cum Helena cubaret; etiamsi aliquamdiu obsidionis molestias tulissent, certe Priamum, cum iam multi Troianorum et ex ipsius

filiis interfecti essent, εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεόμενον λέγειν, eam redditurum et ne ita quidem retenturum fuisse, ut ipse cum ea concumberet; praeterea non Alexandrum, sed Hectora regni heredem fuisse; eum vero credi non posse fratri, tantae calamitatis auctori, regno cedere voluisse; quae omnia demonstrent, Helenam apud Troianos versatam non esse . . . ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀλήθειαν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος, ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. — Revera illud a sacerdotibus Aegyptiis audivisse Herodotum putabimus? Sed omnia, quae narrat, ante eum poetae Graeci, in quibus Stesichorus Himeraeus, finxerant, Helenam, dum Graeci Troiam obsiderent, in Aegypto versatam post Troiae exscidium a Menelao inde reductam esse (Stesich. ap. Plat. rep. IX 10, 586, Hecat. fr. 288 (Ἑλένειος τόπος περὶ τῷ Κανώβῳ), 318, 267; Herod. IV 169 ἡ Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊος λιμήν ἐστι). Hoc accepit Herodotus, cum Homeri narratio, propter unam mulierem Troianos per decem annos belli et obsidionis molestias patienter tulisse, modo ne raptam Helenam proderent, puerile et ridiculum commentum ei videretur esse. Sed Stesichorus finxerat imaginem Helenae Alexandrum Troiam secum ex Aegypto duxisse et de ea Graecos et Troianos bellum inter se gessisse; Herodotus autem sumpsit Troiam a Graecis oppugnatam et captam deletamque esse, nam id in dubium non vocavit, etsi illi Helenam et Menelai opes non tenerent; nam numen divinum putavit, ut Troiani scelerum antea commissorum poenam darent ipsorum interitu, effecisse, ut Graeci affirmantibus se Helenam non habere, fidem non tribuerent, sed in urbe oppugnanda et bello iis inferendo perseverarent, dum Troiam expugnassent. Suo autem Marte divinum vatem corrigere cum summae temeritatis Herodoto videretur, finxit aliorum et barbarorum quidem doctissimorum narrationem sibi probatam esse.

Item quod de origine oraculi Dodonaei atque Ammonii ipse cogitavit, non duas nigras columbas ex Libya advolantes, ut Dodonaei putabant, sed duas mulieres Aegyptias Jovis Thebani

sacras inde a Phoenicibus raptas et in Libyam alteram, in Graeciam alteram venditas oracula condidisse persuasum habens, quod Gutschmidius cum Euhemeri figmentis comparat (»de rer. Aeg. scriptor. ante Al. M.« Philol. X 649), hoc finxit se Thebis a Jovis sacerdotibus audivisse (II 54—57).

Ita traditum erat Colchos a Sesostris militibus ortos esse, qui per Asiam cum eo profecti ad Phasidem fluvium consedissent, et Herodotus ipse id persuasum habebat, dicens iam antequam ab aliis comperisset, ipsum se id suspicatum esse, cum Colchi et Aegyptii pluribus rebus inter se consentirent, fingit autem, se utrosque sciscitatum esse eosque id comprobasse; nam cum Colchis Herodotum colloquium habuisse et hos barbaros de Sesostri atque de Aegyptia gentis suae origine apud eum verba fecisse, defendere nemo volet. 103 ἐπείτε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς Σέσωστρις κατέλιπε ...... 104 φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι. νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους, καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἴκασα τῇδε ... ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον .... 105 καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων ὅτι Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσί.... Item Phoenices et Syrios Palaestinenses ipsos concedere dicit, morem genitalium circumcidendorum ab Aegyptiis se didicisse, itemque Cappadoces et Macrones se a Colchis, II 104 ... ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι; sed manifestum est Herodotum has quoque quatuor gentes sciscitatum non esse, sed id quod narrare eos dicit, ipsum sumpsisse: ὡς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται. Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα .... Ex hac re concludi poterat, Phoenices morem illum ab aliis didicisse; Herodotus autem, hoc cum dicendum esset, eos id concedere dixit.

Ita Herodotus ipse sumpsit omnium deorum cultum ab Aegyptiis ad Graecos venisse praeter Junonis, Vestae, Themidis, Charitum, Neptuni, Dioscurorum, nimirum quia non erant in deorum Aegyptiorum numero, quibus cum illi comparari possent, dicit autem, Aegyptios hoc putare et dicere, se illorum nomina ignorare. II 50 σχεδὸν πάντων τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξ Αἰγύπτου ἐπήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα, διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκει, πυνθανόμενος οὕτω εὑρίσκω ἐόν. δοκέω ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων καὶ Ἥρης καὶ Ἱστίης καὶ Θέμιος καὶ χαρίτων καὶ Νηρηΐδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεί κοτε τὰ οὐνόματα ἔστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὔ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν οὐνομασθῆναι . . . Item II 43 cum dicendum esset neminem ex diis Aegyptiis cum Graecorum Hercule comparari posse, se de eo in Aegypto nusquam audivisse dicit: τοῦ ἑτέρου πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι; at de Helena et bello Troiano ab iis audivit!

Ita denique V 45, cum antea Dorieum Crotoniatas in Sybaride delenda adiuvisse Sybaritas contendere, Crotoniatas negare dixisset, quod ad utramque narrationem probandam proferri posse ipse sciebat, hoc illos narrare et ostendere finxit. μαρτύρια ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε, Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι. Ipse id templum vidit et fama acceperat a Dorieo aedificatum esse. τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται κ. τ. λ. v. p. 19 οἱ δ'αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύουσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέϊ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐδέν. καίτοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεύς, δοθῆναι ἄν οἱ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ. cf. 44 Κροτωνιῆται οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην. Luce clarius apparet, Herodotum ipsum sagaciter vidisse, id ex rebus ipsis concludi posse.

Haec mira videbuntur et a vulgata opinione de simplici patre historiae discrepant; sed ille quam non simplex fuerit, his

quoque locis cernitur. I 53 Herodotus refert Croesum, cum oraculum petiisset de bello contra Persas gerendo, responsum tulisse, si bellum iis intulisset, magnum regnum eversum iri, potentissimos autem Graecorum exploraret et societate sibi coniungeret. 56 μετὰ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους, . . . εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας. 59 τούτων τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου. 59—64 narrat, quomodo Pisistratus Atheniensium dominationem usurpaverit: 65 τοὺς μέν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους . . . . 65 de Lycurgo refert, 66—68 de bello inter Lacedaemonios et Tegeatas gesto et de Lichae Spartani dolo, qui effecit, ut illi superiores excederent: 69 ταῦτα δὲ ὧν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους κ. τ. λ. Croesum de Atheniensium Lacedaemoniorumque rebus quaestionem instituisse e suo posuit Herodotus, ut de Pisistrato et Lycurgo et Licha narrare posset. Nam haec per degressionem et a Croesi rerum narratione separata proferre scriptor elegantissimus contempsit, quare, quae ipse narrat, haec omnia Croeso nuntiata esse finxit. — Idem Herodotus, ut occasionem nancisceretur viae regiae ab oppido Epheso ad Susa ducentis illustrandae, finxit Aristagoram, apud Cleomenem de expeditione in Asiam facienda disserentem, in animo habuisse, de via illa loqui: V 50 εἴρετο ὁ Κλεομένης ὁκόσων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ Ἀρισταγ. λέγει τριῶν μηνῶν εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ . . . 51 καὶ ὁ Ἀρισταγ. ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐ δέ οἱ ἐξεγένετο ἐπὶ πλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα. 52 ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε . . . . . . — Ita nemo putabit Corinthios propterea Lacedaemonios Samiis bellum inferentes acerrimo studio secutos esse, ut Samios ulciscerentur, quod tertia aetate ante nobilium Corcyraeorum liberos trecentos liberassent, quos Periander, poenam ab illis pro Lycophronis filii nece sumpturus, Sardes ad Alyattem mitteret. III 48 συνεπελάβοντο τοῦ στρατεύματος καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον κ. τ. λ. εἰ μέν νυν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν

συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίης. νῦν δὲ αἰεὶ ἐπεί τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ διάφοροι. τούτων ὦν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. Sed cum Herodotus in sequentibus oratione artis plena de inimicitiis referat, quas Lycophron in Periandrum propter Melissae matris necem exercuerit, quibus factum est, ut Corcyram in exsilium a patre mitteretur, apparet eum causam illam finxisse, ut de Periandro et Lycophrone apte narrare posset.

Nunc hoc locos consideremus:

IV 103 narrat, quomodo Tauri peregrinos ad eorum litus delatos virgineae deae immolent: τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι.

IV 191 Αὐσέων ἔχονται ἀροτῆρες Λίβυες, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν.

VII 62 (ubi gentes recenset, ex quibus Xerxis exercitus compositus erat). Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον τὸ οὔνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Viri docti nonnulli sumere non dubitant Herodotum, cum dicat Medos narrare, aliquando a Medis quibusdam id audivisse (Matzat, Hermes VI 452: »*obenan unter Herodots Quellen über Asien stehen Berichterstatter aus dem herrschenden Volke, den Persern; es waren Männer, die der gelehrten hellenischen Bildung nicht fremd geblieben waren; sie kennen die hellenischen Sagen: I 1, VI 54, VII 61, 150, 62* (»so sagen die Meder von sich selbst«); sed quis putabit Tauros eum et Maxyes in itineribus convenisse et de Iphigenia et bello Troico hos apud eum sermone Graeco usos disseruisse, aut ab aliis audivisse, illas opiniones apud barbaros illos vulgatas esse?

IV 191, 92 fera animalia, quae Libya ferat, recensens ad ea, quae Libyes ipsi narrent, provocat: καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγάθεες κατὰ τούτους εἰσὶ . . . . . καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες κ. τ. λ.; sed quae hic refert, pleraque non ad Libyam, sed ad Indiam pertinere vir doctus Schwanbeckius demonstravit

(»Megasthenis Indica« Bonn 1846, p. 4), neque solum monstra illa, sed alia quoque. 192 dicit Herodotus, cervos et sues feros in Libya omnino non inveniri, sed in India non sunt (Ctes. Ind. 13, Schwanb. p. 3); eod. loco: μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθί ἐστι. οἱμὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες (τὸ δὲ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκὸν, δύναται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί); sed dubium non est, quin vocem Indicam Herodotus interpretatus sit (Schwanb. p. 3: *sanscrito vocabulo giri masculino significatur* ὄρος, βουνός, *feminino* μῦς). Qui igitur cogitari potest haec ab Afris aut Herodoto ipsi aut aliis, qui illi rettulerint, aliquando narrata esse? Sed ex his ipsis locis apparet, id quod multis aliis locis videbimus, Herodotum, quod quemque populum fecisse traditum erat aut aliqua ratione ad eum pertinebat, ad arbitrium hoc eum, ut primum huius rei auctorem, narrare dixisse. Ita Tauri et Medi narrant, quod fabulatores Graeci de iis finxerant (de Medea Medicae gentis matre Hesiod. Theog. 1000, Hecat. fr. 171, Hellan. 30). Ita res Indicas illas scriptores quidam Graeci in Libya esse rettulerant, communi Graecorum errore, ut Schwanbeckius ostendit, impliciti, qui, cum Indorum terram Aethiopiae quoque nomine vocarent, Aethiopiam vero etiam in Libya sitam nossent, Indiae nomen primum Aethiopiae, deinde ipsius Libyae nomine saepe mutabant; atque tales auctores Herodotus secutus de miraculis illis, ut de rebus Libycis, Libyes narrare dixit.

Ita manifestum est his locis non auctores, quibus ipse usus est, Herodotum significare, sed quod de quoque populo narratum erat, hoc ad libidinem dixit eum narrare:

VII 75 οὗτοι διαβάντες ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοὶ, τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι. ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. 89 οὗτοι οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ. 90 Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν .... τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι, οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων ..... οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. 62 ...... αὐτοὶ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Eadem occasione de Persarum (61), Armeniorum (73), Lydorum, Mysorum (74), Cilicum (91), Pamphylorum (91), Lyciorum (92) origine et antiquitate refert: quos non dicit

ipsos id narrare; de Phrygum origine ad Macedonum narrationem provocat (de quo loco infra videbimus); ex quibus rebus iudicari potest, quam plane ad arbitrium ad Bithynos, Phoenices, Cyprios Herodotus provocaverit.

VII 61 refert Persas antiquitus a Graecis Cephenes, a se ipsis Artaeos nominatos, cum Perseus ad Cepheum, Beli filium, venisset atque Persen filium ex Andromeda, Cephei filia, natum ibi reliquisset, ab eo nomen accepisse. Hellan. fr. 160 Χαλδαῖοι οἱ πρότερον Κηφῆνες, 159 'Αρταῖα, Περσικὴ χώρα, ἣν ἐπόλισε Περσεὺς ὁ Περσέως καὶ 'Ανδρομέδας; VII 74 Λυδοὶ Μηΐονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι, ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Dion. Hal. Ant. R. c. 28 Ἄτυος παῖδας γενέσθαι λέγει Ξάνθος Λυδὸν καὶ Τόρρηβον, τούτους δὲ μερισαμένους τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐν 'Ασίᾳ καταμεῖναι ἀμφοτέρους καὶ τοῖς ἔθνεσιν, ὧν ἦρξαν, ἀπ' ἐκείνων φησὶ τεθῆναι τὰς ὀνομασίας; Herod. eod. l. Μυσοί εἰσι Λυδῶν ἄποικοι, ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Xanthus narravit Mysos a Lydis iis ortos, qui deo sacrati in Olympo monte expositi essent, a fraxino ibi frequente, quam Lydi mysum appellarent, nomen accepisse (fr. 8); VII 73 Phryges dicit Herodotus antiquitus in Thracia Macedonibus vicinos habitasse. Xanth. fr. 5 μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐλθεῖν τοὺς Φρύγας ἐκ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἀριστερῶν τοῦ Πόντου. — Matzat p. 479: »*jene Bemerkungen über die Abstammung und einiges Aehnliche der Art sind Eigenthum Herodots und als solches häufig bestimmt durch die Notiz gekennzeichnet, dass das betreffende Volk dies und das selber sage.*«

IV 78 εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἄστυ (οἱ δὲ Βορυσθενεϊται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους).

IV 67 οἱ δὲ 'Ενναρέες οἱ ἀνδρογύνοι τὴν 'Αφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι.

V 9 οἱ δὲ βασιλέες αὐτῶν (de Thracibus agit) σέβονται 'Ερμῆν μάλιστα θεῶν, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ 'Ερμέω ἑωυτούς.

IV 178 ἐκδιδοῖ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα. ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι, τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δέ τὴν νῆσον Λακεδαιμόνιοί φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

IV 196 λέγουσι Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους . . . ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία . . . . τοὺς δ' ἐπιχωρίους . . . . .

I 94 φασὶ αὐτοὶ Λυδοί, Tyrrhenos ab ipsis ortos esse, a Tyrrheno regis Atyis filio, Lydi fratre, colonia eo ducta: quod ne inter se quidem Lydi narrarunt (Xanth. Lyd. fr. 1, v. p. 10), sed ingenium Graecum finxisse apparet.

IV 42 Λιβύη δηλοῖ ἑωυτὴν ἐοῦσα περίῤῥυτος, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος καταδέξαντος, ὃς ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας . . . καὶ ἔλεγον, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην . . . 43 οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχηδόνιοί εἰσι οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος ἀνὴρ 'Αχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς . . .; in sequentibus narrat, quomodo factum sit, ut Xerxes Sataspi negotium illud mandaret, et quid ille domum reversus de navigatione rettulerit; Carthaginienses vero prorsus tacet neque quidquam eos narrare audimus. Quid igitur illud Καρχ. εἰσὶ οἱ λέγοντες sibi vult? Nihil aliud sibi vult, nisi ut significet, »postquam Phoenices et Sataspes Libyam circumvecti sint, omnium hominum Carthaginienses solos in ulteriores Libyae regiones navigare et quae de his praeter illorum relationes nota sint, ad eos haec omnia referenda esse«, hoc cum significaret Herodotus, dixit »Carthaginienses praeter Phoenices et Sataspem narrare«.

III 87 οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι. οἱ δὲ τοιάδε (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων). Non putandum est Herodotum ipsum a Persis quibusdam de illa re diversum in modum audivisse, sed ad Persas provocavit ut utriusque narrationis primos auctores. Ita, cum de Cyro plures narrationes vulgatae essent, omnium auctores Persas esse sumens, quam ex iis elegit a se litteris mandandam, hanc nonnullos Persas narrare dixit: I 95 ὡς Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. 214 τὰ μὲν δὲ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται. cf. Xenoph. Cyrop. I 2, 1 πατρὸς ὁ Κῦρος λέγεται γενέσθαι Καμβύσου, μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι.

Ita aliis locis plerumque rebus miris traditis, cum in universum dicere posset »narrari«, eum populum, ad quem quaeque res spectabat, narrare dixit.

III 107—12 de libanoto, smyrna, casia, cinnamomo, ladano Arabiae mercibus magni pretii refert et quo quamque periculo Arabes sibi comparent. 107 τὰ δένδρεα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιες ὑπόπτεροι φυλάσσουσι πλήθεϊ πολλοὶ περὶ δένδρεον ἕκαστον, οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται... 108 λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι..., quomodo fiat, ut serpentes illi tam pauci sint (108 sq).

II 75 λόγος ἐστὶ ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον. III 111 τὸ κιννάμωμον ἔτι θωμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οὐκ οἰκότι χρεόμενοι ἐν τοισίδε χωρίοισί φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι, ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη κ. τ. λ. (v. p. 13).

IV 173 Νασαμῶσι προσόμουροι Ψύλλοι. οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξαύηνε. οἱ δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον (λέγω δὲ ταῦτα, τὰ λέγουσι Λίβυες) κ. τ. λ.

IV 188 narrat, quomodo Libyes efficiant, ut omnium hominum optima valetudine utantur. εἰμὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσί. ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος... λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. cf. 192 κατὰ τούτους εἰσὶ οἱ ἐν τοῖσι στήθησι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων. v. supra. 26 sq. Contra 176 Μαχέων ἐχόμενοι Γινδᾶνες, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται. κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται; 184 ὑψηλὸν οὕτω δή τι λέγεται (Atlas mons), ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐχ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι. 194 τούτων Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι πολλὸν μὲν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιοεργοὺς ἄνδρας ποιέειν.

I 93 λίμνη ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι.

IV 90 Δαρεῖος ἀπικόμενος ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγάς, ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος τά τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέροντα...

II 75 narrat angues pennatos vere ex Arabia in Aegyptum volantes ab ibibus interfici. καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας.

VI 86 λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα κ. τ. λ.: ita Leotychidem apud Athenienses dicentem facit. Contra Tegeaetae ante pugnam Plataeensem apud Graecorum exercitum Echemi antiqui ipsorum regis, qui Hyllum Herculis filium interfecerit, virtutem praedicantes loquuntur: τότε ὦν λόγος Ὕλλον ἀγορεύσασθαι . . . (IX 26).

VI 127, Agaristae procos recensens, ἀπὸ μὲν Ἰταλίας ἦλθε Σμινδυρίδης . . . καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι.

I 87 ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴτί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαί μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. I 91 Ἀπικομένοισι τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε.

V 62—64 narrat, Pisistratidas opera Alcmaeonidarum expulsos esse. 63 ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες κ. τ. λ. 66 Κλεισθένης ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι.

VII 153 de Telinis Geloi, Gelonis proavi, rebus gestis narrans dicit inde colligendum esse, illum fortis et generosi animi virum fuisse. τὰ τοιαῦτα ἔργα νενόμικα γίνεσθαι πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρηΐης. ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων πεφυκέναι θηλυδρίης τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ.

VII 157—62 refert Graecorum legatos auxilium petentes a Gelone repulsam tulisse; 163 sq de Cadmo Coo a Gelone in Graeciam cum opibus misso, quae Xerxi, si vicisset, traditurus esset: 165 λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι; sed Carthaginienses tum periculosum

bellum ei intulisse. 166 πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, eodem die, quo pugna Salaminia commissa sit, Gelonem illos clade affecisse.

cf. III 108 λέγουσι δὲ καὶ τόδε 'Αράβιοι.*)

---

*) Viri docti Herodotum res Atheniensium Athenis ipsis alias a curialibus Alcmaeonidis, alias a Philaidis, quorum familiaritate usus sit, audivisse persuasum habent. Hoc qui sumit, quibus auctoribus Thucydidem usum esse dicet de motu Cyloniano et de Hipparchi caede multo uberius Herodoto narrantem (Herod. V 71 — Thuc. I 126; Her. V 55 "Ιππαρχον τὸν Πεισιστράτου 'Ιππίεω δέ τοῦ τυράννου ἀδελφεὸν κτείνουσι 'Αριστογείτων καὶ 'Αρμόδιος γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι. — Thuc. VI 54—60)? Thucydidem quoque ex nobilium illorum ore res patrias accepisse putabimus an famam apud Athenienses vulgatam secutum esse, in quos invectus est, quod de ipsorum tyrannis nihil certi scirent et Hipparchum Pisistrato in tyrannide successisse opinarentur (VI 54, Herod. V 55 "Ιππαρχον 'Ιππίεω τοῦ τυράννου ἀδελφεόν)? Sed uterque antiquioris cuiusdam scriptoris opere usus est, ex quo eodem fonte manarunt, quae apud Aristotelem et seriores scriptores exstant ab Herodoto non tradita: Polit. VIII 12, 1315 b φασὶ Πεισίστρατον ὑπομεῖναί ποτε προσκληθέντα δίκην εἰς 'Αρείου πάγον; Herod. I 59 Πεισίστρατος ἐδέετο τοῦ δήμου φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα: haec Pisistrati facinora apud Plutarchum (Sol. c. 8) et Justinum (I 8) accurate et fuse narrata legimus. — Item rerum Sicularum et Italicarum notitiam (I 166 sq, V 43—47, VI 22 sq, VII 153—56) facile cognosci potest ex eodem fonte Herodotum hausisse, ex quo Antiochus Syracusanus et Thucydides (VI 1—5, III 88, 116) et qui postea fuerunt, ex opere antiquioris historici, qualis Hippys Rheginus fuit (v. p. 8):

Antioch. in prooemio: 'Αντίοχος τάδε συνέγραψε περὶ 'Ιταλίας ἐκ τῶν ἀρχαίων λόγων τὰ πιστότατα καὶ σαφέστατα; comp. fr. 11 cum Hipp. Rheg. fr. 4; Ant. fr. 1, 4 c. Her. VII 170, Ant. 9 — Her. I 167.

Herod. VII 153 κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ 'Ρόδου καὶ 'Αντιφήμου. Thucydides VI 4 refert quadraginta quinque annis post Syracusas conditas Gelam ab Antiphemo Rhodio et Entimo Cretensi conditam et locum primo Lindios nominatum esse. Plura de conditoribus apud Diod. VIII 25 et Artemon. Pergam. fr. 5 (Muell. Fr. IV 341).

VII 156 Herod. narrat Gelonem Megaris expugnatis optimates Syracusas transtulisse, vulgum peregre sub corona vendidisse. Thuc. VI 3 ὑπὸ Γέλωνος ἀνέστησαν ἐκ τῆς πόλεως καὶ χώρας; idem scit, id factum esse 245 annis post Megara condita.

VI 22 sp Herod. refert Samios et Milesios eos, qui post patriae expugnationem Persas effugerant, Zanclaeorum oppido una cum Hippocrate Geloo proditione potitos esse; Thuc. VI 4 ὕστερον αὐτοὶ ὑπὸ Σαμίων καὶ ἄλλων 'Ιώνων ἐκπίπτουσιν, οἳ Μήδους φεύγοντες προσέβαλον Σικελίᾳ, τοὺς δὲ Σαμίους 'Αναξίλας 'Ρηγίνων τύραννος οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκβαλὼν καὶ τὴν πόλιν αὐτὸς ξυμμίκτων ἀνθρώπων οἰκίσας Μεσσήνην ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τὸ ἀρχαῖον πατρίδος αὐτὸ ὠνόμασε; Herod. VII 164 Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὔνομα.

Ita fabulis Graecis occasione data memoratis, plerisque locis dicens »narrari« (v. p. 15) aut »Graecos narrare« (IV 85 ἔπλωε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλεομένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνές φασι εἶναι; VII 189 Βορέης κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικήν, Ὠρείθυιαν τὴν Ἐρεχθέος), nonnullis locis eam civitatem Graecam aut gentem barbaram, ad quam res spectabat, narrare dicit:

VII 74 refert Cleomenem molitum esse in Arcadico oppido Nonacri cum Arcadum principibus contra Lacedaemonios coniurare. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπ᾽ Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ.

VIII 55 ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι ταύτῃ Ἐρεχθέος νηός, ἐν τῷ ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι, τὰ λόγος παρ᾽ Ἀθηναίων Ποσειδέωνα καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης μαρτύρια θέσθαι.

IX 73 Ἀθηναίων λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης Δεκελειῆθεν, Δεκελέων τῶν κοτὲ ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν κ. τ. λ.

VIII 138 οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν πέλας τῶν κήπων Μίδεω τοῦ Γορδίεω. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς ἥλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. cf. Bion. Proconnes. fr. 2; Xenoph. Anab. I 2, 13 ... εἰς Θύμβριον πόλιν. ἐνταῦθα ἦν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ᾽ ᾗ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἴνῳ κεράσας αὐτήν.

VII 154 Herod. narrat Hippocratem Syracusanos pugna devicisse et ea condicione cum iis pacem fecisse, ut Camarinam ipsi traderent. καταλλάξαντες, ἐπ᾽ ᾧτε Ἱπποκράτεϊ Καμάριναν Συρηκοσίους παραδοῦναι. Συρηκοσίων δὲ ἦν Καμάρινα τὸ ἀρχαῖον. 156 refert Gelonem omnes Camarinaeos Syracusas transduxisse. Thucydides consentit cum Herodoto et plura scit: Καμάρινα ὑπὸ Συρακοσίων ᾠκίσθη ἔτεσιν πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν μετὰ Συρακουσῶν κτίσιν. οἰκισταὶ δὲ ἐγένοντο αὐτῆς Δάσκων καὶ Μενέκωλος. ἀναστάτων δὲ Καμαριναίων γενομένων πολέμῳ ὑπὸ Συρακοσίων δι᾽ ἀπόστασιν, χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον λύτρα ἀνδρῶν Συρακοσίων αἰχμαλώτων λαβὼν τὴν γῆν τὴν Καμαριναίων κατῴκισε Καμάριναν. καὶ αὖθις ὑπὸ Γέλωνος ἀνάστατος γενομένη τὸ τρίτον κατῳκίσθη ὑπὸ Γελῴων. comp. Herod. VII 170 c. Thuc. VI 2 (de Sicanis et Siculis); Thuc. VI 3, Hellan. fr. 50, Ephor. fr. 52 (de Naxo a Theocle condita); Th. III 88, Antioch. fr. 2 (de Lipara condita); Th. VI 2, Ant. fr. 3, Aristot. Pol. IV 10, 1329 (de rege Italo).

VII 26 παρεγένοντο ἐς Κελαινάς ... ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Xenoph. Anab. I 2, 7 ἐξελαύνει εἰς Κελαινάς. 8 ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδείρειν Μαρσύαν καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ.

VII 128—30 narrat Xerxem Penei ostium visisse. 129 αὐτοὶ μέν νυν Θεσσαλοί φασι, Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός.

IV 184 οὖρος, τῷ οὔνομά ἐστι Ἄτλας. τοῦτον κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. Odyss. I 52 ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς Μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

II 73 ἔστι ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι δι' ἐτέων, ὡς Ἡλίου πολιῆται λέγουσι, πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ, ἐπεάν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. τοῦτον δὲ λέγουσι ἐξ Ἀραβίης ὁρμεόμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα κ. τ. λ. Philostrat. v. Apoll. III 49 ἃ Αἰγύπτιοι περὶ αὐτοῦ ᾄδουσιν, ὡς ἐς Αἴγυπτον φέρεται καὶ Ἰνδοὶ ξυμμαρτυροῦσι.

VI 53 Graecos narrare dicit Doriensium regum proavos inde a Perseo, Danaes filio, Graecos genere, Acrisium autem, Danaes patrem Aegyptium esse. 54 ταῦτα κατὰ Ἕλληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται, ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, Perseum gente Assyrium fuisse et Graecum factum esse, Acrisii vero avos, nullo necessitudinis vinculo cum Perseo coniunctos, Aegyptios esse, τούτους δέ εἶναι, κατάπερ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους. Scriptores genealogici a vulgata Graecorum fabula discrepantes id finxerant.

IV 77 λόγον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, Anacharsim ex Graecia ad Scythas reversum dixisse, omnium Graecorum Lacedaemonios solos prudenter loqui posse.

II 42 ὅσοι Διὸς Θηβαιέος ἱδρύαται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσί, οὗτοι πάντες ὀΐων ἀπεχόμενοι αἶγας θύουσι. Θηβαῖοι μέν νυν καὶ ὅσοι διὰ τούτους ὀΐων ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι.

II 46 τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι, τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς προτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασι

γενέσθαι. καλέεται δὲ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. cf. 43 ὡς δὲ αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια, ἐπείτε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα ἐγένοντο.

VII 170 dicit »narrari« post Minois mortem omnes Cretenses, exceptis Praesiis et Polichnitis, expeditione in Siciliam facta, ad litus Iapygiae delatos ibi oppidum Hyriam condidisse. 171 ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους κ. τ. λ.

Ita putandum non est primum Corinthios Herodoto narrasse, Arionem Methymnaeum a nautis Corinthiis in mare deiectum per delphinum servatum esse, deinde idem a Lesbiis eum audivisse, sive forte, in ipsa Corintho cum esset, Lesbii mercatores navem ibi constituerant, sive postea ipse Lesbum profectus est:

I 23 Περιάνδρῳ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παραστῆναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον . . . 24 ταῦτα μέν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι.
sed ad ambos Arion pertinebat, ergo ambo de eo narrant.

Item facile intellegitur, quid sibi velit, quod et Proconnesios et Cycicenos narrare dicit »cum Aristeas Proconnesius in fabri officina mortuus esset atque per totum oppidum rumor de eius morte discurreret, Cycicenum quendam ex Artace oppido advenisse et nuntiasse, se in itinere cum Aristea congressum esse; Proconnesios, cum illum quaererent, nec vivum nec mortuum repperisse; septem autem annis post Aristeam rursus Proconnesi visum carmina Arimaspea composuisse et denuo ex illorum oculis abreptum esse.«:

IV 14 τὸν περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι . . . 15 ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι.

cf. Plat. Polit. II 8, 366 αἱ τελεταὶ μέγα δύνανται, ὡς αἱ μέγισται πόλεις λέγουσι καὶ οἱ θεῶν παῖδες ποιηταί. Pausan. V 25, 12 ἤκουσα ἐν Θάσῳ τὸν αὐτὸν σφᾶς Ἡρακλέα ὃν καὶ Τύριοι σέβεσθαι (Herod. II 44 ἀπικόμην ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον Ἡρακλέος ἱρὸν ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον).

Et de Arione quod narrat et de Aristea, item de Anacharsi (v. p. 34) ex eodem fonte Herodotus hausit, ex quo de Melampode (II 49), Aesopo (II 134), Thalete (I 74 sq, 170), Pittaco (I 27), Biante (I 27, 170), Solonis aliorumque sapientium itineribus ad Croesum factis (I 29 sq), ex libris, qualis fuit Damastis opus περὶ ποιητῶν καὶ σοφιστῶν; ex quibus iisdem fluxerunt, quae similis argumenti apud Thucydidem, Platonem, Aristotelem passim leguntur: Thucyd. III 96 αὐλισάμενος ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ 'Ησίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν. Plat. Pol. X 3, 600 οἷα δὴ ἐς τὰ ἔργα σοφοῦ ἀνδρὸς πολλαί ἐπίνοιαι καὶ εὐμήχανοι ἐς τέχνας ἤ τινας ἄλλας πράξεις λέγονται Θάλεω τε περὶ τοῦ Μιλησίου καὶ 'Αναχάρσιος τοῦ Σκύθου; eodem loco τὰ λεγόμενα narrat, Creophylum Homeri socium fuisse et hunc, dum viveret, non magni factum esse. Aristot. Polit. I 11, 1259 de Thalete refert, quomodo demonstraverit, se ex philosophia lucrum facere scire (τὰ λεγόμενα σποράδην δεῖ συλλέγειν ...). Cf. Herod. II 53 οἱ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων γενέσθαι (ante Homerum et Hesiodum), VI 127 Σιρίτης Δαμάσιος 'Αμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς, I 27 οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ Πιττακόν ... De Aristea Proconnesios Herodotum sciscitatum non esse, sed illud miraculum multo ante eum litteris mandatum fuisse, inde quoque sequitur, quod Herodotus id quidem scit, Aristeam Metaponti visum esse ducentis quadraginta annis postquam iterum ex Proconnesiorum conspectu sublatus esset (c. 15), sed prorsus ignorat, quot annis ante ipsius aetatem ille vixerit. Ita mirandum non est, quod eadem, quae apud Herodotum de eo exstent, antea Pindarum narravisse audimus: Orig. c. Cels. III 26 εἴληφε Κέλσος τὴν περὶ τὸν 'Αριστέαν ἱστορίαν ἀπὸ Πινδάρου καὶ 'Ηροδότου.

I 171 de Carum origine diversum in modum refert; semper in continenti eos habitasse atque hoc Cares ipsos putare; — antiquitus eos insulas maris Aegei incoluisse, Leleges nominatos, et Minois imperio subiectos fuisse nec vero tributum solvisse, sed naves complevisse, cum Minos eis egeret, atque, quia ille multa bella gereret et bello felix esset, omnium populorum tum clarissimos fuisse, a Doriensibus et Jonibus autem expulsos in continentem transmigrasse: hoc Cretenses

narrare dicit (κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενεσθαι). Vide Pherecydis fragm. 111.

VII 73 οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήϊοι ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι. v. p. 52. At Graecam fabulam compertam habebant Phryges (VII 26 v. p. 28).

IV 23 sq. agit de fabulosa calvorum Argippaeorum gente: ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροί . . . ἱροὶ λέγονται εἶναι. 24 μέχρι μέν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων πολλὴ περιφάνεια τῆς χώρης ἐστὶ . . . 25 μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται, τὸ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι. οὔρεά τε γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα καὶ οὐδείς σφεα ὑπερβαίνει. οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, οἰκέειν τὰ οὔρεα αἰγίποδας ἄνδρας, ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους ἀνθρώπους, οἳ τὴν ἑξάμηνον κατεύδουσι. Non provocarunt ad Argippaeos Herodoti auctores, sed quod de regionibus supra Argippaeorum fines sitis et a nullo alio homine visis narrabatur, hoc consentaneum ei erat illis ut vicinis deberi.

IV 25 τὸ πρὸς ἠῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπ' Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον. 27 γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας εἶναι. IV 13 ἔφη Ἀριστέης Ἰσσηδόνων ὑπεροικέειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μουνοφθάλμους, ὑπὲρ δέ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας εἶναι.

V 10 ὡς δὲ Θρήϊκες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου καὶ ὑπὸ τούτων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω.

IV 195 refert de insula Cyraui ad Libyae litus sita, in qua lacus sit, ex quo incolae aurum liquidum educant. 193 Μαξύων Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται. 194 τούτων Γύζαντες ἔχονται. 195 κατὰ δὲ τούτους λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον . . . ταῦτα εἰ μέν ἐστι ἀληθέως, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω.

Ita miras res Indicas memorans alias in universum dicit »narrari«, alias »a Persis narrari«, quos, ut Indis vicinos, rerum Indicarum auctores esse consentaneum sit:

III 99 ἄλλοι τῶν Ἰνδῶν χρεῶν ἔδεσταὶ ὠμῶν, καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι . . . 104 τοῦτον

τὸν χρόνον (mane) καίει πολλῷ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτω ὥστε ἐν ὕδατι λόγος αὐτούς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. III 104 sq describit, quomodo Indi formicas aurum effodientes venentur. 105 ἐπεὰν ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτέονται, ὡς Πέρσαι φασί. cf. IV 191 καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων.

Sine dubio scriptores Graecos secutus est et, id quod pro certo statui potest, Scylacem quidem Caryandensem, qui a Dareo ad Indum fluvium cognoscendum missus de rebus Indicis librum scripsit (v. p. 10; Athen. II 70, Philostr. v. Apoll. III 45—48). Hunc ipse nominat IV 44, ubi narrat, quomodo factum sit, ut Dareus eum in Indiam dimitteret, et de eius itinere refert, quod continuo Scylacis librum in mentem nobis vocat. Matzatius Herodotum Scylacis librum novisse et rerum Indicarum notitiam inde hausisse negat, sed a Persis quibusdam quae narrat eum audivisse; nam si Scylacem secutus esset, absurdum esse ad Persas ut narrationis auctores provocare (Hermes VI 459, 461); sed non magis absurdum est, quam ad Macedones provocare de Phrygum antiquitate narrantem, ad Cretenses de Caribus et Lelegibus, ad Issedones de poetae Graeci commentis.

Cf. III 98 τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠῶ οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί. Ita non is locutus est, qui, quae de India sciebat, haec ipse de industria a barbaris, qui illis vicini erant, exquisivit, sed is, cui complures libri a Graecis in Graecorum usum scripti ante oculos versabantur; cf. 94 Ἰνδῶν πλῆθος πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων. Ii quoque loci, ubi in rebus Indicis describendis Graeciae meminit Herodotus, potius ad scriptorem Graecum, quam ad Persas quosdam referendi sunt (102, 104).

Denique, ut de regione trans Istrum sita Thraces Istri accolas, ita de Zamolxi Geta Graecos, qui Pontum et Hellespontum habitent, Thracibus vicinos, narrare dicit. IV 95 ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλή-

νων καὶ Πόντον, τὸν Ζάμολξιν τοῦτον .... ταῦτα φασί μιν ποιῆσαι. cf. IV 14: ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ.

Aliis locis, cum quaedam res, quae ad duos simul populos attinebat, diversum in modum narrata esset, quod cuique populo favebat, hoc ab eo narrari dixit.

Ita, ubi de clade agit, qua Athenienses in insula Aegina ab Aeginetis et Argivis affecti sunt, ex qua clade unus miles Athenas rediit, Athenienses narrant, unam se navem Aeginam misisse et divino numine milites ad insaniam adactos inter se interfecisse, Aeginetae vero et Argivi narrant, cum magnis copiis et multis navibus illos advenisse et proelio ab ipsis ad internecionem devictos esse (V 85—87).

Ita, cum id constaret, Calliam Eleum Crotoniatarum castra secutum esse, Dorieus autem Lacedaemonius, qui tum in illis regionibus versabatur, num revera a Crotoniatis in auxilium vocatus una cum iis Sybaridem delevisset, dubium esset: Sybaritas, quorum clades non ita magna videretur, si simul cum duobus hostibus pugnandum iis fuisset, Sybaritas igitur dicentes fecit Herodotus Dorieum Crotoniatarum socium fuisse; Crotoniatae vero negant praeter Calliam ullum peregrinum apud ipsos militasse, nimirum gloriam opulentissimae urbis eversae sibi solis vindicantes. V 44 τὸν χρόνον τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, τοὺς Κροτωνιήτας περι δεέας γενομένους δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι. Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον .... 45 μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε .... v. p. 19, 24.

Ita I 70, ubi de cratere, quem Lacedaemonii ad Croesum miserunt, a Samios ablato agit, cum diversae narrationes exstarent (ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε), alteram, quae furti crimen in Samios contulit, Lacedaemonios dicentes fecit, alteram, quae illos culpa expediebat, Samiis tribuit (οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ...... αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ....).

Ita denique, cum fabularum scriptores diversum in modum de causa expulsorum ex Attica Pelasgorum scripsissent, aliis iniuriae Athenienses accusantibus, nam Pelasgorum agris bene cultis eos invidisse, aliis recte eos fecisse dicentibus, Pelasgos

enim virginibus Atticis vim attulisse: hoc Herodotus Athenienses dixit narrare, illud Hecataeum logographum; nam Pelasgos citare ei non licuit: itaque eum scriptorem nominavit, qui alteram narrationem, quae Pelasgis favebat litteris mandaverat:

VI 137 Πελασγοὶ ἐπείτε ἐκ τῆς 'Αττικῆς ὑπὸ 'Αθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι πλὴν τὰ λεγόμενα.. Ἑκαταῖος μὲν ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι...... ὡς δὲ αὐτοὶ 'Αθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι.

Item hi loci se habent: VI 75 Κλεομένης ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι 'Ελλήνων...... ὡς δὲ 'Αργεῖοι.... (v. p. 17). 84 'Αργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς, αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι.

VIII 84 'Αμεινίης Παλληνεὺς ἐξαναχθεὶς νηῒ ἐμβάλλει..... 'Αθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχήν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν.

I 5 οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι (v. p. 20)... περὶ δὲ τῆς 'Ιοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες.., sed illam a Phoeniciae navis duce gravidam parentum metu sua sponte Phoenices secutam esse. Similiter III 49 Herodotus finxit Lacedaemonios dicere, se ad Samios ob iniuriam ipsis illatam poena afficiendos Polycrati bellum intulisse, Samios vero putare, illos gratiae pro antiquo beneficio referendae causa a tyranno ipsos liberare voluisse. cf. VI 53 (p. 34). Item Plutarchus agit vit. Sol. 10: οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν 'Ομήρου δόξαν. ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος κ. τ. λ. αὐτοὶ δ' 'Αθηναῖοι ταῦτα οἴονται φλυαρίαν εἶναι.

Deinde Herodotus nonnullis locis unam rem ad plures populos pertinentem narrans ad hos omnes ita provocavit, ut, quod quique soli fecerant aut ad eos solos pertinebat, id ipsum eos deinceps narrare diceret.

Ita narrans Argivos ab Aeginetis in auxilium vocatos Atheniensium exercitum in insula Aegina proelio devicisse, prout

narratio Aeginetas solos, Argivos solos, ambos respiciebat, nunc ad Aeginetas solos, nunc ad ambos, nunc ad Argivos solos provocavit:

V 86 Αἰγινῆται λέγουσι, οὐ μιῇ νηῒ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους, ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλώειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην . . . . . Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν, σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι; Argivos clam in insulam transiisse et Athenienses adortos plane delevisse. 87 λέγεται μέν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε, ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτῶν ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι. πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι αὐτῶν τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου (cf. p. 39). Quid deinde unus ille Athenas reversus ibi passus sit, Athenienses narrant.

Ita in narratione de pugna ad Himeram commissa et de Hamilcaris Carthaginiensium ducis interitu Syracusanos id ipsum narrare dicit, illum post suorum cladem ex hominum conspectu sublatum esse; neque enim vivum eum apparuisse nec eius corpus investigatum esse, Gelone diligentissime quaerente (VII 166 λέγεται ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, τὸν Ἀμίλκαν, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο καὶ ὡς ἑσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι. οὔτε γὰρ ζώοντα κ. τ. λ.); Carthaginienses autem, Hamilcaris populares, id quomodo acciderit, accurate describentes fecit. 167 ἔστι δὲ ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος . . . . . ., dum a solis ortu usque ad vesperum barbari cum Graecis confligerent, interea Hamilcarem in castris rem sacram fecisse et super magno rogo victimas cecidisse; victos vero et fugientes cum suos vidisset, in ignem se coniecisse atque ita ex hominum oculis abreptum esse . . . . οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. Utrisque, quod quique tum viderunt, narrandum tribuit. Aliter hic locus intellegi non potest. Nam qui, cum Syracusanos et Poenos narrare dicat Herodotus, inde sumit, eum ab utrisque audivisse: is num paratus erit probare, Herodoto omnium Graecorum primo contigisse, ut ex Carthaginiensium ore illud audiret, Siculos autem, cum inde ex pugna ad Himeram commissa per dimidium saeculum cum Poenis commercia habuissent, numquam et ipsos accuratam narrationem de Hamilcaris

morte ab iis accepisse, sed Herodoti etiam aetate, cum Thuriis in Siciliam itinere facto eos sciscitaretur, nihil compertum habuisse nisi id solum »Hamilcarem ἀφανισθῆναι«?

Ita de Milesiis narrans, quomodo cum Alyatte bellum gerentes oraculum Delphicum illi datum in usum suum contulerint (I 17—22), oraculi ipsius Delphos testes profert, Thrasybulum autem Mileti tyrannum id comperisse Milesios narrare dicit, tota reliqua narratione (v. p. 16) in eorum neutrius testimonio posita:

c. 19 refert duodecimo belli anno, cum Milesiorum segete a Lydis incensa Minervae Assessiae templum igne captum esset, Alyattem Sardes reversum in morbum incidisse et malo ingravescente Delphos misisse, qui deum consulerent; quibus Pythiam se responsuram esse negasse, antequam templum illud restitutem esset .... τοῖσι ἡ πυθίη οὐκ ἔφη χρήσειν .... Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι .... Periandrum de oraculo, quod Alyatti datum esset, certiorem factum Thrasybulo Milesio, amicissimo suo, id nuntiasse, ut inde aliquem fructum eaperat .... Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. 21 Ἀλυάττης δὲ, ὥς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομέῃ κ. τ. λ. ..... Δελφῶν ἀκούσας ... cf. IV 14 ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ ...

Sumpsit hanc narrationem Herodotus ex ὥροις Μιλησίων, historia Milesiaca, ex quo eodem fonte aliis locis hausit occasione data res Milesias memorans: IX 97 (Philistum Pasiclis filium una cum Neleo Miletum condidisse atque Cereris Eleusiniae sacrum apud Mycalen situm aedificasse) V 99 (Milesios Eretriensibus, cum contra Chalcidenses bellum gererent, auxilio venisse) I 18 (item Chiis adversus Erythraeis, ante Alyattis bellum), V 95 § 6 (Thrasybulum Milesiorum tyrannum Periandro suasisse, ut potentiores cives e medio tolleret) VI 21 (Milesios Sybarin a Crotoniatis deletam graviter tulisse eorumque iuventutem capillos praecidisse) V 28 (duabus aetatibus ante Aristagorae defectionem Milesios dissensione civili magnopere afflictos Pariorum prudentia, qui eos cives, qui agros optime cultos haberent, rei publicae administrandae praefecissent, ad feliciorem condicionem revocatos esse; item alii scriptores: Ari-

stoteles de antique Milesiorum rege Phabio et Cleobaea scelesta eius uxore (fr. 199); Nicolaus Damascenus de rege Laodama, de Amphitris tyrannide, de Epimene Aesymneta (fr. 54); Plutarchus de bello Biantis aetate inter Milesios et Prienenses gesto (Qu. Gr. c. 20), Heraclides Ponticus, qui narravit motu civili primum populares optimatibus devictis et expulsis eorum liberos in areis contrivisse, divites autem, cum per vim redissent, pauperes piscatos combussisse (ap. Athen. XII 523 F). cf. Herod. V 28 Μίλητος νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι.[1])

Eadem ratio, quam cum his Delphis Milesiisque habuit, Herodoto cum Persis Delphisque iis intercessit, quos in narratione expeditionis a Persis ad sacrum Delphicum diripiendum factae laudat. Narrat »cum barbari ad sacrum Minervae advenissent, fulmina in eos iacta et Parnassi duo cacumina cum strepitu devoluta multos interfecisse et ex templo clamorem et sonitum editum esse illosque perterritos fugae se mandasse«

---

[1]) Praeter Milesiorum annales aliarum civitatum Jonicarum fasti in fontibus fuerunt, quos in historiis conscribendis Herodotus adiit:

Herod. I 26 Κροῖσος Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεύμενοι ὑπ αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος, Eandem rem Polyaenus ita narrat: »cum turris, qui proditor nominaretur, corruisset et iam in eo esset, ut hostes irrumperent, Ephesios Pindaro tyranno auctore ab urbis muris portisque usque ad Dianae templi columnas funem duxisse atque Croesum urbi pepercisse, quasi deae esset, et cum Ephesiis ita foedus fecisse, ut ab ipsius imperio liberi essent« (VI 50). Cf. Fragm. hist. Graec. IV 348 (ex Batonis Sinopensis περὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τυράννων), 371, 406.

III 39 Πολυκράτης ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε. Polyaenus narrat (I 23, 2) Polycratis fratres Pantagnotum et Sylosontem cum paucis sociis nobiles Samios, dum ad aram sine armis sacrificarent, necavisse, interea illum arcem occupavisse.

III 125 ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε. Fulgent. voc. antiqu. interpret.: *sandapilam antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum . . . sicut Stesimbrotus Thasius de morte Polycratis Samiorum regis scripsit dicens: posteaquam de cruce depositus sandapila etiam deportatus est.*

VI 37 sq de dissensionibus refert, quas Philaidae, cum Chersonesum Thraciam occupassent, cum vicinis Lampsacenis exercuerint, Charone Lampsaceno sine dubio auctore usus (v. p. 8). Chiorum annales inspexit I 18, VI 15, 26 occasione data Chiorum res memorans.

(VIII 37 sq). 38 οἱ δὲ περιεόντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρεον θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. 39 τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσιν εἶναι ἐπιχωρίους ἥρωας, Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον. Nam manifestum est Herodotum, uno auctore usum, sive sacerdotes Delphici de Persarum expeditione et de miraculis illis ei rettuleruut, ut viri docti omnes sumunt, sive potius eidem auctori hanc narrationem debet atque alias huic similes, quas in Xerxis belli historia profert: de Protesilao Artaycti propter scelera in illum commissa poenam portendente (IX 120), de sacra Minervae olea arcis incendio non deleta (VIII 55), de portento, quod ante pugnam Salaminiam in campo Thriasio visum sit (VIII 65), Dicaeo nempe Atheniensi, quem huius miraculi auctorem ipse laudat (ἔφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ κ. τ. λ. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε cf. VI 137 Ἑκαταῖος ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε κ. τ. λ., ἐκεῖνα Ἑκαταῖος ἔλεξε; IV 13 ἔφη Ἀριστέης ὁ Καϋστροβίου) — manifestum est Herodotum, cum soli ea testari possent, finxisse, milites Persicos in castra reversos de miraculis illis rettulisse. De Phylaco autem atque Autonoo fieri non potuit ut barbari illi quidquam compertum haberent; quare, quemadmodum oraculum Alyatti datum ipsum Delphi pronunciant, Thrasybulum autem Milesium de eo certiorem factum esse Milesii narrant, ita ad militum Persicorum narrationem nomina ab iis omissa Delphos Herodotus addentes fecit. Hoc qui non probaverit, ei statuendum erit, nihil nisi hoc ipsum a Delphis Herodotum audivisse; nam luculenter a Delphis alios auctores discernit, a quibus acceperit, milites Persicos, qui effugissent, apud suos de miraculis illis narrasse (ἔλεγον οὗτοι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι . . . δύο ὁπλίτας . . . τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι); nam Delphos ipsos, cum apud Herodotum de Persarum expeditione narrarent, animi causa ad milites Persicos provocasse et mentitos esse, eos in castra reversos de miraculis illis rettulisse, nemo cogitabit.

Ita Herodotus in historia Aegyptiaca res inde a Mene usque ad Sethonem regem factas (II 99—141) Aegyptios solos dicit narrare, inde autem a Psammeticho (147 sq) ex cuius

regno Graeci cum Aegyptiis commercia habere et ibi considere coeperunt, Aegyptios et reliquos homines:

II 99 μέχρι τούτου ὄψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων ... τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα ...

142 ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον.

147 ταῦτα μέν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὅσα δὲ οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώρην γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω.

Dicit quidem Herodotus nonnullis locis de regibus iis, qui ante Psammetichum fuerunt, narrans »sacerdotes Aegyptios narravisse«: 99 τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱρέες ἔλεγον ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν ... 102 Σέσωστρις ... τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν ... ἐνθεῦτεν δὲ κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν. 107, 111, 112, 121, 124, 127; sed Herodoto ipsi numquam illi has res narraverunt, sed Graecos scriptores secutus ad sacerdotes, Aegyptiorum viros doctos, provocavit, ut primos auctores rerum Aegyptiacarum (142: Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον). Numquam ulli sacerdotes Aegyptii dixerunt: »Pheroni in regnum successit vir Memphiticus, quem vos Graeci Proteum nominatis«: 112 τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα Πρωτέα εἶναι (v. supra). cf. 122 μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλέα ζωὸν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀίδην νομίζουσι εἶναι.

127 βασιλεῦσαι τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτη, τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Χεφρῆνα. καὶ τοῦτον πυραμίδα ποιῆσαι ...... 128 τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα ἐθέλουσι Αἰγύπτιοι οὐνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος. Luculenter ex hoc loco apparet, illud Αἰγύπτιοι ἔλεγον quam plane fictum sit.

c. 100 dicit sacerdotes ex libro regum Aegyptiorum nomina recitasse: μετὰ δὲ τοῦτον κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλου ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. Sed paene iisdem verbis usus Diodorus quoque res Aegyptias narrans ad sacerdotes Aegyptios provocat, quasi ipse cum iis sermones habuerit; at nemo dubitabit, quin historici Graece scribentis librum ille

inspexerit: I 69 αὐτὰ τὰ παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς κατ' Αἴγυπτον ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς γεγραμμένα ἐκθησόμεθα. I 46 οἱ ἱερεῖς ἔφασαν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν εὑρίσκειν... I 96 οἱ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων ἱστοροῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις: Euseb. pr. ev. III 288 A γράφει περὶ τούτων πλατύτερον μὲν ὁ Μανέθως ἐπιτετμημένως δὲ ὁ Διόδωρος.

Herod. II 126 ἐς τοῦτο ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε τὴν θυγατέρα κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκοσονδή τι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον. cf. VI 118 Δᾶτις ἐν Μυκόνῳ εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται. VIII 133 ὅτι βουλόμενος ἐκμαθεῖν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι, οὐ γὰρ ὦν λέγεται. — II 101 τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἑνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος: nihil de iis praeter nomina memoriae proditum erat, nihil igitur Aegyptios de iis narravisse sumpsit.

Libris scriptorum, qui ante eum historiae Aegyptiacae operam dederunt, Herodotum usum esse, ea quoque, quae apud posteriores scriptores exstant, testimonio sunt. Herodotus breviter scribit, Psammetichum ceteros reges devicisse: 152 ἅμα τοῖσι βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταιρέει τοὺς βασιλέας. Diodorus autem scit, apud Momemphim illos profligatos esse (I 66), atque Strabo tradit, Milesiorum naves triginta Psammeticho auxilio missas Inarum, unum ex Psammetichi adversariis, vicisse (p. 801); idem Diodorus narrat Apriem exercitu optime instructo Phoenicum Cypriorumque reges ingenti proelio navali superasse, Sidonem vi cepisse, alia oppida terrore expugnasse, deinde magna praeda facta rediisse. Herodotus haec de Aprie habet: II 161 Ἀπρίης ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπί τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. — Aristoteles de Amasi narrat, quod idem Herodotus (Polit. I 12, 1259, Herod. II 172), de Sesostri vero quod profert (Polit. IV 10, 1329), apud Herodotum non legimus; Plin. 37, 5, 19: *Theophrastus tradit in Aegyptiorum commentariis reperiri, eorum regi a rege Babylonio smaragdum quattuor cubitorum longitudine missum esse* (Herod. κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλου).

Ita Herodotus agit in narratione de Cyrene a Theraeis Batto duce condita et de Batti origine Lacedaemonia:

IV 145—149 narrat, quomodo factum sit, ut ii, qui ex Argonautis et mulieribus Lemniis nati essent, a Lacedaemoniis ad Theram insulam obtinendam mitterentur.

150 μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι,
τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι.

150—53 narrat Theraeos oraculo Delphico iussos coloniam in Libyam misisse Batto, ab illis Minyis oriundo, duce.

154 ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι. τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι.

Denique Cyrenaeos solos narrare dicit, sed eos cum Therais non consentire: . . . συμφέρονται Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττου οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι.

Utrosque igitur sciscitatus discrepantia audivit? Videamus, quid quique narrent. Atque Theraei quidem hoc: Grinum, Theraeorum regem, cum Delphos venisset, Batto Polymnesti filio comitante, a Pythia iussum coloniam in Libyam ducere, deum obsecrasse, ut illi id negotium mandaret; Thearei autem cum deo non obtemperassent, per septem annos in eorum terra non pluisse omnesque arbores exaruisse; de qua calamitate cum oraculum consuluissent, denuo iussos coloniam in Libyam mittere, postquam nonnullos cum Corobio Cretensi eo praemisissent atque illi rettulissent, electos ex universo populo colonos dimisisse, εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὲ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατέαν. Hoc Cyrenaei: Phronimam Etearchi Cretensis regis filiam a patre domo eiectam Themisonti Theraeo traditam esse, ut mari demergeretur, ab illo autem servatam atque Polymnesto Theraeo mandatam esse, quem ex ea Battum genuisse; illum, cum oraculum Delphicum propter linguae haesitantiam adiisset, a Pythia iussum esse coloniam in Libyam ducere. ὡς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἴχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήραν. 156 μετὰ δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν.• ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. Haec num revera inter

se discrepant? Sed facile intellectu est Theraeos, Batti mentione vix facta, narrare, quas res universa Theraeorum civitas gesserit; Cyrenaei vero his, id quod neminem fugiet, strictissime repetitis, praeterea narrant de Phronima Batti matre, de corporis vitio, quo ille laberaverit, de oraculo, quod ei datum sit, cum privatim Delphos profectus esset. Deinde, cogitari omnino id ipsum potest, illa apud Theraeos solos, haec apud Cyrenaeos solos vulgata fuisse? A vero prorsus abhorret. Theraeos de fabulosis Minyis quidem accurate et fuse narrare potuisse, quomodo Lacedaemonem venissent et discordia exorta ab illis in vincula coniecti uxorum prudentia liberati essent (145 sq., 150: μέχρι τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι), de Batto vero, celeberrimo cive, paene nihil scivisse. Sed Theraeis solis narrandum tribuit Herodotus, quod Theraei universi fecerant; quod autem ad Battum ipsum attinebat, genere quidem illum quoque Theraeum, sed eundem primum Cyrenaeorum regem, hoc Cyrenaeorum solorum interesse eosque aptissimos, qui id testarentur, sumpsit, quare id Cyrenaeos solos narrare dixit.

Similiter Herodotus Carthaginienses de Hamilcaris interitu a Siculis discrepare dicit, revera illos non discrepantia narrantes, sed Siculorum narrationem multis rebus augentes, ut quos illam rem accuratius compertum habere deceret:

VII 167 ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἴτε ἑτέρῳ, ὡς Συρηκόσιοι . . . . . .

IV 154 Κυρηναῖοι οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι.

Ita denique in longioribus et continuis narrationibus nonnullis locis, ad quem populum res, de qua agebat, spectabat, ad hunc populum singulariter provocavit.

I 152—76 Asiam inferiorem ab Harpago Cyri potestati subiectam esse refert.

153 ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι κ. τ. λ.

158 sq narrat Pactyam Lydum, qui a Cyro defecerat, tum Persas fugientem ad Cymaeos se contulisse, illos Aristodicum civem ad Branchidarum oraculum misisse, qui deum de Pactya,

Persis prodendo consuleret...... 159 ... ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι.....

I 174 narrat Cnidios, cum Harpago appropinquante agrum suum paeninsularem fossa exstructa totum a continenti separare suscepissent, gravibus morbis, dum terram perfoderent, affectos, oraculum Delphicum adiisse et Pythiam eos fossam facere vetuisse: ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους.... ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾷ....

I 177 τὰ μέν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος. τὰ μέν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν, τά δὲ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. 178 Κῦρος ἐπείτε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. 188—191 refert de Babylone a Persis oppugnata.

191 ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλωκότων τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας. Aristot. Pol. III 3, 1276 ἧς γέ φασιν ἑαλωκυίας τρίτην ἡμέραν οὐκ αἰσθέσθαι τι μέρος τῆς πόλεως.

In Cambysis historia ad Persas, Aegyptios, Ammonios, Graecos, in Aegypto nempe habitantes, provocat:

Persae narrant, qua de causa Amasi bellum inferre Cambyses animum induxerit (III 1);
illi de rebus a Cambyse, dum in Aegypto versabatur, gestis auctores proferuntur:

III 14 Herodotus refert de Psammeniti constantia a Cambyse temptata. ὁ δ'ἀμείβετο τοισίδε. ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήια ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν..... καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου εὖ δοκέειν σφι εἰρῆσθαι, ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἶκτόν τινα.
c. 26 de expeditione a Persis contra Ammonis oraculum suscepta.

οἱ δ'αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες ἀπικόμενοι φανεροί εἰσι ἐς Ὄασιν πόλιν. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατὸν, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων......

c. 31 narrat Cambysem in Aegypto duas sorores germanas connubio secum iunxisse, earum alteram vero brevi trucidasse. 32 ἀμφί δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς ὥσπερ περὶ Σμέρδιος λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι . . . . Αἰγύπτιοι δὲ . . . . . Contra 30: ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι, ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ . . . . . item c. 9: οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται (qua via Persae ex Syria in Aegyptum invaserint), δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανόν, ἐπεί γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι.

Darei res narrans:

III 87 οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων.

III 160 πολλάκις Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι . . . . .

V 105 Δαρείῳ ὡς ἐξηγγέλθη Σάρδις ἐμπεπρῆσθαι, πρῶτα λέγεται . . . .

VI 14 sq agit de proelio navali apud Ladam insulam commissa . . . . λέγονται Σάμιοι ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος.

VI 45 de naufragio, quod apud Athoem montem Mardonii classis fecerit.

λέγεται κατὰ τριηκοσίας τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι.

V 49 Ἀπικνέεται ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὴν Σπάρτην Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν, τῷ δὴ ἐς λόγους ἤϊε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο.

Denique in Xerxis belli historia:

VII 12 καὶ δή κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης . . . . . . (Wecklein, Tradition der Perserkriege p. 249: »*da die in der Erzählung von den Träumen des Xerxes und Artabanos sich kundgebenden Anschauungen durchaus griechisch sind, so ist sehr zu wundern, dass sie auf persische Quellen zurückgeführt wird* (ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων). *Es muss sich also damit ebenso verhalten, wie mit der bekannten Debatte der Perser über die beste Staatsverfassung (III 80 ff) oder mit der medischen Sage von ihrer Stammmutter Medea (VII 62)*«).

VIII 120 narrat Xerxem in Asiam redeuntem cum Abderitis hospitium iunxisse eosque gladio aureo et tiara auro distincta donavisse. φαίνεται Ξέρξης ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα καὶ δωρησάμενός αὐτοὺς, καὶ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες ἔμοιγε οὐδαμῶς πιστά, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηνέων.

VIII 129 ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γενομένη.

VIII 133 sq. refert Myem quendam a Mardonio dimissum esse ad Graecorum oracula eumque Lebadeam et Abas venisse atque Thebis oracula Amphiarai et Apollinis Ismenii et Ptoïci adiisse. 135 τόδε τὸ θῶυμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων, ἐλθεῖν ἄρα τὸν Μῦν, περιστρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος κ. τ. λ.

IX 119 οἱ Ἕλληνες ἤγαγον ἐς Σηστὸν τὸν Ἀρταΰκτην δεδεμένον. 120 καί τεῳ τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων ταρίχους ὀπτῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε.

Contra VII 56 ἐνθαῦτα λέγεται Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον .... 212 ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θηεύμενον τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. VIII 88 Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται· οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες κ. τ. λ.

III 10 per occasionem mirae rei Herodotus meminit, quae sub Psammeniti regno in Thebanorum urbe accidit: ergo Thebanos eam dicit narrare: ἐπὶ Ψαμμηνίτου φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο. ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι.

Denique his locis quod quemque populum narrare audimus, id ad arbitrium Herodotus ei tribuit:

IV 5—12 de Scytharum origine triplicem in modum refert; primum, a filio Iovis et Borysthenis fluvii filiae eos ortos esse, ut Scythae ipsi sumebant (IV 5—7 ὡς Σκύθαι λέγουσι), deinde, quod Graeci Pontici finxerant, Scythicae gentis auctorem Scytham esse, quem Hercules in Scythia ex echidna genuerit (8—10 Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι). Praeterea haec scripsit: c. 11 ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε . . ., Scythas ex Asia a Massagetis expulsos in Scythiam migrasse, postquam

Cimmerii, qui tum ibi habitarent, sua sponte inde cessissent, eosque, cum illos persequerentur, in Medorum fines invasisse. τοὺς Κιμμερίους οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι, Σκύθας δὲ ἐπελθόντας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην. 12 καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα, φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐςβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικήν. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται. Non multis verbis opus est ad demonstrandum, Herodotum haec verba scribentem non auctores significasse, a quibus illud audiverit, sed cupidum, ad primos cuiusque rei auctores provocare, cum alii non essent praeter Scythas Graecosque in Scythia habitantes, ad quos de rebus Scythicis provocaret, finxisse ab ambobus illud narrari.

VI 133 sq narrat Miltiadem, contra Parios expeditione facta, illis centum talenta imperasse; eos vero muros firmasse et ad urbem defendendam se paravisse (133); deinde Miltiadi mulierem quandam Pariam, spe urbis expugnandae ei oblata, persuasisse, ut in templum Cereris ante urbem situm intraret, quod viro nefas esset; quod cum conaretur, templi murum desilientem graviter vulneratum esse atque ita exercitum a Paro abduxisse et domum revertisse. Parios autem Delphos misisse deum consulentes, num mulierem illam supplicio affici vellet. ἡ δέ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ δέειν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα.

133 Μιλτιάδης ἔπλωε ἐπὶ Πάρον . . . Πάριοι διενοοῦντο, ὅκως διαφυλάξουσι τὴν πόλιν . . . τῇμάλιστα ἔσκε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἐξηείρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. 134 ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους γυναῖκα Παρίην γένος κ. τ. λ. Hoc a Pariis audivit Herodotus, illud praeter eos ab aliis Graecis? Sed si Ephori fragmentum 107 consideramus, qui narravit Parios a Miltiade obsessos iam dedituros se fuisse, sed subito naves Persicas auxilio advenire opinatos pacis condiciones dimisisse atque Miltiadem, eiusdem rei metu commotum, a Paro recessisse, hoc fragmento cum narratione Herodotea comparato apparet Herodotum de Paria Miltiadis expeditione narrantem initio ex eodem fonte haussisse, ex

quo Ephorus, ex cuiusdam scriptoris ξυγγραφῇ Ἀττικῇ aut Περσικοῖς, hunc autem solum sequi omisisse et ex alio fonte non discrepantia, sed plane nova exprompsisse, magis ei probata, quia eius intererat scire Miltiadem scelus contra Parios commisisse; nam ita intellegere sibi visus est, quod ille contra eos rem male gessit. Itaque illud, cum vulgo ita de Miltiade traditum esset, omnes Graecos, hoc autem, singulariter de Paria Miltiadis expeditione a scriptore quodam τερατολόγῳ narratum, Parios solos narrare dixit.

Ita ceteros Graecos narrare dicit, Aristodemi liberos Dorienses in Laconiam duxisse, Lacedaemonios solos, eum ipsum: VI 52 Λακεδαιμόνιοι ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον . . . 53 ταῦτα Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μοῦνοι Ἑλλήνων. Illud nempe a plurimis fabularum scriptoribus traditum erat, hoc recentiores poetae genealogici novaverant; hoc loco Lacedaemonios solos auctores profert narrationis de Argea ex Cadmeis, matre Eurysthenis et Procli; IV 145 sq de Argeae fratre Thera narrans ad Lacedaemonios et ad Theraeos provocat: unde cognosci potest, quae ratio inter Spartiatas illos, quos Lacedaemone Herodotus convenit, et illam narrationem exstiterit. — Item de Lycurgo diversum in modum narrans alterius narrationis auctores Lacedaemonios ipsos laudat, alterius Graecos nonnullos: I 65 Λυκούργου ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς, ὡς ἐσήιε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε . . . οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσι, ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτεω ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ . . . ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα κ. τ. λ. Utramque scriptores tradiderant. Nam illos τινάς nemo profecto putabit privatos quosdam homines Graecos fuisse, quibuscum Herodotus de Lycurgo colloquium habuerit; item a Lacedaemoniis eum, quae de Lycurgo narrat, non audivisse cum per se consentaneum sit (cf. VI 137 τοῦτο οὐκ ἔχω φράσαι πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος ἔφησε . . . ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσιν . . .), tum inde apparet, quod ea ipsa, quae Lacedaemonios narrare dicit, apud scriptores, qui post eum fuerunt, multis rebus aucta legimus (Aristot. Polit. II 10, 1271 b, id. ap. Plut. Lyc. 5, Ephor. fr. 64 ap. Strab. X 481; alia praeterea de Lycurgo ap. Aristot. II 9, 1270 a, item de Theopompo

ab Herodoto, ubi reges a Procle oriundi enumerantur, tantum nominato, VIII 11, 1313 a). Plane vero ad arbitrium Herodotum ad Lacedaemonios provocasse Ephorus luculenti testimonio est, qui Lycurgum leges in Creta didicisse (Herod. αὐτοὶ Λακεδ. λέγουσι Λυκοῦργον ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα) a Cretensibus narrari dixit (Strab. l. l. λέγεσθαι δ' ὑπὸ Κρητῶν ὡς καὶ παρ' αὐτοὺς ἀφίκοιτο Λυκοῦργος κ. τ. λ.). cf. Plutarch. Lyc. 4: Αἰγύπτιοι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι τὸν Λυκοῦργον οἴονται.

VII 148 sq Argivos narrare dicit, se statim, cum bellum instaret, oraculum Delphicum consuluisse et iussos ab eo pacem agere tamen Graecis se auxilium laturos fuisse, si dimidia imperii pars ipsis concessa esset; quam condicionem cum Graecorum legati repudiassent, se eos ex curbe cedere iussisse.

150 αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι, ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα: Xerxem, antequam in Graeciam proficisceretur, Argivos per legatos adhortatum esse, ne contra Persas, Persei Argivi prolem, dimicarent, atque Argivos eo nuntio commotos illud a Graecis postulasse, bene gnaros repulsam se laturos esse. οὕτω δὲ ἐπισταμένους, ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταιτέειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι.

151 συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων: cum legati Argivorum una cum Callia Atheneniensi Susis versarentur, Artaxerxem dixisse foedus, quod Xerxes cum illis fecisset, etiamtum valere sibique omnium Graecorum Argivos maxime in deliciis esse.

152 εἰ μέν νυν Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τήν περ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι.

Quod 150 Herodotus narrat (ἔστι λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα), non tum, cum Athenis versabatur, Graeci inter se narrabant atque ita ille comperit, sed ipsa Xerxis belli aetate a Graecis quibusdam Argivorum odio id inventum et per Graeciam vulgatum ab illis scriptoribus, ad quos provocat, memoratum esse ex ipsius Herodoti verbis luculenter cerni potest (συμπεσεῖν τούτοισι . . . λέγουσι τινὲς Ἑλλήνων); item, quod Argivos

narrare dicit, non tum ex Argivorum quorundam ore audivit, sed spero me non repudiatum iri dicentem, eum, cum non omnia probaret, quae de Argivis, quomodo Persarum bellis se gessissent, tradita erant, quae veri similia ei videbantur esse, haec e suo ad Argivos ut auctores rettulisse.

Denique II 91 dicit Chemmitas, cum de Perseo eos sciscitatus esset, rettulisse eum ipsorum civem esse; Danaum enim et Lynceum Chemmi in Graeciam vectos esse . . . ἀπὸ τούτων γενεηλογέοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα, eosque narrasse, Perseum in Libyam profectum κατ᾽ αἰτίην, τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα τὴν Γοργοῦς κεφαλήν, in Aegyptum venisse et ipsorum oppidum visisse et propinquos omnes cognovisse, τὸ τῆς Χέμμιος οὔνομα πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός. Chemmis oppidi incolas (neque enim ad interpretes, ad quos de talibus vulgo confugiunt, Herodotus provocat: οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι . . . . . εἰρομένου δέ μευ . . . . . ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι). Graeco sermone Persei proavos enumerasse et de eius rebus gestis apud Herodotum rettulisse, cogitari prorsus nequit; sed, cum Chemmitae deum quendam colerent, qui cum Graecorum Perseo comparari posset (ἔστι Χέμμις πόλις. ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν . . . οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκις ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαί σφι), aut Herodotus ipse illud finxit, ut fabulam de Aegyptia Persei origine illustraret, aut ante eum mythographus aliquis, eius ille quidem similis, qui Perseum Assyrium gente fuisse et inde ad Graecos migravisse dixit. (VI 54 ὡς ὁ Περσέων λόγος λέγεται). Ad Chemmitas autem provocavit, quemadmodum sacerdotes Aegyptios de Helena in Aegypto versante sibi narravisse mentitus est.

Nec vero solus Herodotus hac ratione in rerum, quas narrat, auctoribus laudandis usus est, sed, id quod passim iam vidimus, multi alii scriptores Graeci saepe plane ad arbitrium ad civitates Graecas gentesque barbaras ipsas, ut ad quosque res spectabat, provocaverunt:

Thucyd. IV 120 Σκιώνη ἐν τῇ Παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ὑπ᾽ Ἀθηναίων. φασὶ δὲ οἱ Σκιωναῖοι Πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου, πλέοντας δ᾽ἀπὸ Τροίας σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς τὸ χωρίον τοῦτο τῷ χειμῶνι ᾧ ἐχρήσαντο Ἀχαιοί.

I 9 λέγουσι οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι Πέλοπα ..... τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἔπηλυν ὄντα ὅμως σχεῖν .... (Pelopem narrant ii Peloponnesiorum, qui certissimam memoriam de eo a maioribus acceperunt).

Plat. Polit. II 8, 366 αἱ τελεταὶ μέγα δύνανται ὡς αἱ μέγισται πόλεις λέγουσιν καὶ οἱ θεῶν παῖδες ποιηταί.

Ephor. ap. Strab. X 482 ... λέγεσθαι ὑπὸ τῶν Κρητῶν ὡς παρ' αὐτοὺς ἀφίκοιτο Λυκοῦργος.

Diodor. III 66, 5 περὶ Διονύσου διέξιμεν τὰ παρὰ τοῖς Λίβυσι λεγόμενα καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ὅσοι τούτοις σύμφωνα γεγράφασι. Item Herodotum rerum Indicarum auctores Libyes protulisse vidimus.

IV 77 ἐν Νύσῃ μυθολογοῦσιν οἱ ἐγχώριοι ἀρχαῖοι τραφῆναι τὸν Διόνυσον.

V 52 μυθολογοῦσι Νάξιοι περὶ τοῦ θεοῦ τούτου (de Dionyso) . . .

V 83 τὰ παρὰ τοῖς Τενεδίοις μυθολογούμενα περὶ τοῦ κτίσαντος τὴν πόλιν Τένου.

IX 13 de Biantis animo generoso narrat ..... φασὶν οἱ Πριηνεῖς.

Plutarch. Lycurg 4: Αἰγύπτιοι πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι τὸν Λυκοῦργον οἴονται, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν τοῦ μαχίμου διάκρισιν μετενεγκεῖν εἰς τὴν Σπάρτην. ταῦτα μὲν οὖν Αἰγυπτίοις ἔνιοι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων μαρτυροῦσιν. V. Herod. II 167.

Lucian. Timon. 6: εἰ μὴ ἀληθῆ ἐστι τὰ ὑπὸ Κρητῶν περὶ σοῦ (Mercurium cum Iove colloquentem facit) καὶ τῆς ἐκεῖ ταφῆς μυθολογούμενα.

Icaromenipp. 19 (de Myrmidonibus loquitur) τοὺς παλαιοὺς μύθους ἐπίσκεψαι τῶν Θετταλῶν.

Philospeud. 3 Κρῆτες τὸν Διὸς τάφον δεικνύοντες οὐκ αἰσχύνονται, Ἀθηναῖοι δὲ τὸν Ἐρεχθέα ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθῆναι φασί, πολὺ σεμνότερον οὗτοι τῶν Θηβαίων, οἳ ἐξ ὄφεως ὀδόντων Σπαρτούς τινας ἀναβεβλαστηκέναι διηγοῦνται.

Pausan. I 1, 4: τὸν Φάληρον Ἀθηναῖοι πλεῦσαι μετὰ Ἰάσονός φασιν ἐς Κόλχους.

I 4, 21 Ἀθηναῖοί φασιν Ἀντιόπην ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι, Μολπαδίαν δὲ ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως.

I 8, 2 Καλλίας πρὸς Ἀρταξέρξην τοῖς Ἕλλησιν, ὡς Ἀθηναίων οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἔπραξε τὴν εἰρήνην.

I 23, 3 refert Mycalessum oppidum a Diotrephe Athenieusi eiusque mercennariis Thraciis devastatum esse (Thuc. VII 29 sq.), ὁπόσα λέγουσιν Ἀθηναῖοι.

III 24, 3 οἱ δὲ ἄνθρωποι (Brasiatas dicit) λέγουσιν, οὐδέσιν ὁμολογοῦντες Ἕλλησιν, ὡς Σεμέλη τέκοι τὸν παῖδα ἐκ Διός. § 4: Βρασιᾶται τάδε ἐπιλέγουσιν, Ἰνώ σφισιν ἐς τὴν χώραν ἀφικέσθαι πλανωμένην.

VII 2, 5 Μιλήσιοι αὐτοὶ τοιάδε τὰ ἀρχαιότατά σφισιν εἶναι λέγουσιν.

VIII 10, 9 ᾄδεται ὑπὸ Ἀθηναίων ὡς θεοί σφισιν ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοῦ ἔργου μετάσχοιεν.

VII 54, 6 Φιδιππίδῃ φανῆναι τὸν Πᾶνα καὶ εἰπεῖν τὰ πρὸς αὐτὸν Ἀθηναῖοί τε καὶ κατὰ ταὐτὰ Τεγεᾶται λέγουσιν.

III 19, 11 ὃν οἶδα λέγοντας Κροτωνιάτας περὶ Ἑλένης λόγον, ὁμολογοῦντας δέ σφισι καὶ Ἱμεραίους, ἐπιμνησθήσομαι καὶ τοῦδε.

II 5, 2 Φλιάσιοι φασὶ (de Asopo fluvio) .... Θηβαῖοι οὐχ ὁμολογοῦσι .... τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸν ποταμὸν Φλιάσιοι καὶ Σικυώνιοι λέγουσιν.

V 25, 12 ἤκουσα ἐν Θάσῳ .... v. p. 35.

Philostrat. vit. soph. II 29, 1: τὸν Ἀριστείδην Ἀθηναῖοι ᾄδουσι μετὰ τὴν ἐπίταξιν τῶν φόρων ἐπανελθεῖν σφισιν ἐν τῷ προτέρῳ τρίβωνι.

v. Apoll. III 49 ἃ δ' Αἰγύπτιοι περὶ αὐτοῦ ᾄδουσιν (de Phoenice ave) ὡς ἐς Αἴγυπτον φέρεται, καὶ Ἰνδοὶ ξυμμαρτυροῦσι.

Athenae. XV 680 B λέγεται μῦθος ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ὅτι οἱ Αἰθίοπες στελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Τιθωνοῦ εἰς Τροίαν ....

Etiam apud scriptores Latinos in huiusmodi locos incurrimus. Cic. p. Arch. 8: *Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnaei verò suum esse confirmant,*

et nos quoque similiter loquimur; e. g.: »*die Hamelner erzählen, wie durch einen Rattenfänger* ....«, »*in Thüringen erzählt man sich* ....«, »*in Thüringen geht die Sage* ....«.

Sed multis locis, ubi homines quosdam aut populum quendam narravisse aliquid aut narrare dicit, ad veros rei auctores provocat; nec vero omnes, quos ita testes profert, ipse adiit ipseque ab iis audivit, quod narrare eos dicit.

II 45 λέγουσι πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες, εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθός ἐστιν, τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι: eum, cum in Aegyptum venisset et Aegyptii eum ad aram immolaturi essent, subito vinculis liberatum innumeros interfecisse. — Pherecyd. fr. 33: Ἡρακλῆς ἀφικνεῖται εἰς Μέμφιν παρὰ Βούσιριν, ὃν κτείνει καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ τοὺς ὀπάονας πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Διός, ἔνθα ἐξενοκτόνουν.

II 91 Περσέα ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτίην, τὴν Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλήν.

II 118 μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι.

II 145 ἐκ Πηνελόπης καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πᾶν.

II 146 Διόνυσον λέγουσι οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἤνεικε ἐς Νῦσαν. Pherecyd. ap. Mythogr. Vatican. I § 120 (fr. 46): *Liberum conceptum utero Iuppiter incendio eripuit ac femori insuit suo. Postea Nymphis, quae Nysam frequentabant, clam tradidit nutriendum.*

IV 8 Γηρυόνεα οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ.

IV 85 τὰς Κυανέας πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνές φασι εἶναι.

VII 94 Ἴωνες ὅσον χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες. 95 Αἰολέες τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοί, ὡς Ἑλλήνων λόγος.

VII 189 Βορέης κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικήν, Ὠρείθυιαν τὴν Ἐρεχθέος. cf. Acusilai frg. 23.

IV 45 Λιβύη ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος.

Hi Ἕλληνες poetae Graeci aut scriptores γενεαλόγοι erant. Item Hecataeus scripsit: οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσὶν (fr. 322), item Pausanias Herodotum imitans fabulis memoratis multis locis ad universos Graecos provocat: I 20, 3 λέγεται ὑπὸ Ἑλλήνων, ὡς Ἥρα ῥίψαι γενόμενον Ἥφαιστον. VIII 3, 6 ταύτῃ Καλλιστοῖ (λέγω δὲ τὰ λέγεται ὑπὸ Ἑλλήνων) συνεγένετο ἐρασθεὶς Ζεύς. X 29, 5 τὰ ἐς Διόνυσον πολλὰ ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενά ἐστιν. Nos quoque similiter dicimus: »*es ist eine deutsche Sage*«.

Item his locis scriptores quosdam Graecos respiciens in universum dixit Graecos narrare:

I 216 Νόμοισι χρέονται τοιοισίδε (de Massagetis agit). γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπίκοινα χρέονται. τό γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσί οἱ ποιεῦντες, ἀλλὰ Μασσαγέται.

IV 109 ὑπὸ Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοί, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι.

I 73 οἱ Καππαδόκαι. ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι οὐνομάζονται. cf. Hecat. fr. 195.

IX 20 Μασίστιος, τὸν Ἕλληνες Μακίστιον καλέουσι.

I 75 ὡς ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἅλυν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατά τὰς ἐούσας γεφυρὰς διεβίβασε τὸν στρατὸν, ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων Θαλῆς οἱ διεβίβασε.

II 3 ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον (quomodo Psammetichus quaesiverit, quae gens antiquissima esset). Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὡς ὁ Ψαμμήτιχος . . .

II 15 εἰ βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασι τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηιέων τῶν Πηλουσιακέων.

II 16 Ἕλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι, οἳ φασι τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν . . .

VII 150 ἔστι λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος . . . .; non, quo tempore Herodotus historiae scribendae operam dabat, sed tum ipsum, cum illa acciderunt, rumor ille Graeciam pervasit. v. p. 54.

Item his locis manifestum est, non significare fontem Herodotum, ex quo ipse hauserit.

VIII 94 Ἀδείμαντον τὸν Κορίνθιον στρατηγόν λέγουσι Ἀθηναῖοι αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἱστία ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύγοντα. τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. cf. V 66: Κλεισθένης, ὅσπερ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι; V 71 φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς (socios Cylonis) αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας; sed c 70: τὸν Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα.

VI 14 ὡς δε ἀγχοῦ ἐγένοντο καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι (de pugna apud Ladam commissa agit), τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι, οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοί. ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι . . .

III 2 Αἰγύπτιοι οἰκηιεῦνται Καμβύσεα, φάμενοί μιν ἐκ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρ' Ἄμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα. cf. Aristot. Pol. IV 1333 b, καὶ τῶν πολιτῶν τῷ δυναμένῳ τοῦτο πειρατέον διώκειν, ὅπως δύνηται τῆς οἰκείας πόλεως ἄρχειν, ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ Λάκωνες Παυσανίᾳ τῷ βασιλεῖ. Pausan. I 6, 1: Πτολεμαῖον Μακεδόνες Φιλίππου παῖδα εἶναι νομίζουσι.

Denique his locis verisimile non est ad ea provocare Herodotum, quae ipse a talibus hominibus audiverit, sed haec quoque scriptores memoriae prodiderant:

IV 180 Αὐσέες τὴν Ἀθηναίην φασί Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης.

I 172 οἱ Καύνιοι αὐτόχθονες δοκέειν ἐμοί εἰσι, αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. cf. Thucyd. VI 2 Σικανοὶ μετ' αὐτοὺς πρῶτοι φαίνονται ἐνοικισάμενοι, ὡς μὲν αὐτοί φασι, καὶ πρότερον διὰ τό αὐτόχθονες εἶναι, ὡς δὲ ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται, Ἴβηρες ὄντες. (Hekat. fr. 15: Σικάνη πόλις Ἰβήρων.)

V 21 Ἕλληνας εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας, κατά περ αὐτοὶ λέγουσι.

V 57 οἱ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἱππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης, ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες.

I 171 dicit Cares ipsos putare, aborigines se esse, et Mylasis templum Jovis Carii ostendere, cuius partem nulli habeant praeter Mysos et Lydos ipsorum fratres. — Xanthus

Lydus historicus narraverat Mysos a Lydis ortos esse (fr. 8), et in Lydio oppido Torrhebo sacrum Jovis Carii esse (fr. 2).

IV 133 λέγεται ἡ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικός τὴν ἐπωνυμίην ἔχειν καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ ὀνόματος Λυδοί, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίεω τοῦ Κότυος τοῦ Μάνεω κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην.

I 133 φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινέοντας παύεσθαι. 137 ἀποκτεῖναι οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα. 138 αἴσχιστον αὐτοῖσι νενόμισται τὸ ὀφείλειν χρέος. μάλιστα γὰρ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καί τι ψεῦδος λέγειν. ὃς ἂν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ φασί μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν.

III 89 λέγουσι Πέρσαι, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος, Καμβύσης δέ δεσπότης, Κῦρος δέ πατήρ.

IV 5 ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον, τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε κ. τ. λ. c. 8: Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι ὧδε . . . V. p. 51. Hi Graeci Pontici scriptores inde oriundi, qualis Herodorus Heracleensis fuit, intellegendi sunt, ut Jones illi, ad quos de rebus Aegyptiis provocat. cf. Aristot. Polit. IV 10. 1329: φασὶν οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούντων Ἰταλόν τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς Οἰνωτρίης.

Hi loci reliqui sunt, et iis solis revera auctores, a quibus ipse audivit, Herodotus significat:

II 125 Cheopis pyramida describens dicit, interpretem, cum titulos ei inscriptos legeret, ut memoria bene retinuerit, narravisse mille sexcenta talenta consumpta esse in raphanos, cepas, allia ab operis comedenda.

II 148 τὰ μετέωρα τῶν οἰκημάτων (labyrinthi) αὐτοί ὡρέομεν διεξιόντες, τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι . . . .

II 130 ἀγχοῦ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν Μυκερίνου παλλακέων ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱρέες. ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί . . . .

II 143 πρότερον Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἐμοί. ἐσαγαγόντες ἐς τὸ

μέγαρον ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους .... ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πίρωμιν ἐκ πιρώμιος γεγονέναι, ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς.

II 2 narrat, quomodo Psammetichus eruerit, Phryges antiquissimum populum esse. 3 ὧδε γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίου πόλιν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. τὰ μέν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέεσθαι. 4 ὅσα δὲ ἀνθρωπήια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφισι, Aegyptios omnium primos annum et duodecim anni partes invenisse atque aras, simulacra, templa diis primos exstruxisse, Menem autem primum Aegypti regem fuisse; sub eo omnem Aegyptum, pago Thebaico excepto, paludem fuisse.

10 ταύτης τῆς χώρης ἡ πολλή, κατάπερ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι.

13 ἔλεγον καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμός ....., καὶ Μοίρι οὔκω ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον.

19 queritur, se neque a sacerdotibus neque a quoquam alio de Nili natura quidquam comperisse, quamvis cupidus esset eosque sciscitaretur.

28 de Nili fontibus neque ab Aegyptio ullo neque Libye aut Graeco, quibuscum sermones habuerit, quidquam se audivisse, nisi quod scriba donariorum in Saïticae Minervae templo iocosam narrationem cum ipso communicaverit: οὗτος δ' ἔμοιγε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δ' ὧδε .... 29 ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι, ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθών, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων.

32 viros Cyrenaeos, quos convenerit, narrasse, se ad Ammonis oraculum itinere facto cum rege Etearcho collocutos, postquam de multis rebus disputassent, in sermones de

Nili fontibus delapsos esse atque Etearchum rettulisse, ad ipsum aliquando viros Nasamones venisse κ. τ. λ. 31 μέχρι τεσσέρων μηνῶν πλόου γινώσκεται ὁ Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι. 32 ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων . . . . . 34 περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι, εἴρηται.

150 ἐπεὶ δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα. εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς. οἱ δὲ ἔφασάν μοι . . . . cf. III 12, 13 θῶμα μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων . . . . .

63 refert in oppido Papremi festum diem agentes sacerdotes clavis ligneis inter se dimicare et sua quidem sententia ea occasione vulneribus acceptis multos perire: καὶ ὡς· ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων. οὐ μέντοι οἵγε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα.

IV 76 dicit se a Timne Scytha audivisse Anacharsin regis Idanthyrsi patruum fuisse.

81 πλῆθος τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον . . . . . . ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι . . . .

105 λέγονται ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι, λέγουσι δὲ οὐδὲν ἧσσον, καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες.

Babylone in templo Iovis Beli auream dei statuam esse et mensam auream ei appositam, et basin atque solium auro facta esse. καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα; ibidem antea statuam duodecim cubitorum auro solido factam fuisse. ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. cf. 181.

II 44 dicit, de Hercule quaerentem Tyrum se vectum esse atque colloquio cum sacerdotibus templi Herculis instituto audivisse, illud templum una cum urbe ipsa ante duo milia trecentos annos conditum esse.

II 55 sacerdotes Dodonaeas narravisse dicit, duas nigras columbas ex Aegypto avolantes alteram Iovis Ammonii, alteram

Dodonaei oraculum constituisse. Δωδωναίων αἱ ἱρειαι, τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετὰ ταύτην Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρη, ἔλεγον ταῦτα.

III 54 sq. narrat, cum Lacedaemonii Samum oppugnarent, adversus Polycratem bellum gerentes, duos ex eorum exercitu, Lycopam atque Archiam, in urbem ipsam invasisse ibique fortiter pugnantes occidisse. 55 Ἀρχίης καὶ Λυκώπης ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῶν Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην, eum omnium advenarum maxime Samios coluisse et dixisse, patri suo Samio nomen datum esse, quod eius pater Sami gloriose mortuus esset, seque Samios praecipuis honoribus afficere, quia ipsius avum publice extulissent ... τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. 56 Λακεδαιμόνιοι δὲ ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον.

IX 15 refert Attaginum Thebanum Mardonium atque quinquaginta Persas ad coenam vocasse, Ἀτταγῖνος ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια .... 16 Τάδε δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου ἀνδρὸς Ὀρχομενίου. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον .... ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον καὶ τάδε πρὸς τούτοισι .... 17 Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιὴν καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας, μοῦνοι δὲ Φωκέες κ. τ. λ.

VIII 65 (ἔφη Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ... ταῦτα Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε) veri similius est ad scriptorem, cuius librum legerit, quam ad eum, ex cuius ore ipse audiverit, Herodotum provocasse (v. p. 44).

His quoque locis ad ea, quae ipse audivit, Herodotum provocare concedi potest:

I 51 cratera o Croeso Apollini dedicatum describit. φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι. ἄλλα τε ἀναθήματα ἀπέπεμψε ὁ Κροῖσος καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι.

I 14 ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας.

II 15 τὸ Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, ἔστι κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ ἀναπεφηνός, cf. II 10 ταύτης τῆς χώρης ἡ πολλὴ, κατάπερ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι.

III 28 Αἰγύπτιοι λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἆπιν.

II 156 νῆσος ἡ Χέμμις καλεομένη .... λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι πλωτή. ..... τέθηπα ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι αὐτὴν πλωτήν .....

II 43 ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια ...... ἐπείτε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο.

145 Διονύσῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεί τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα.

II 123 ἀρχηγετεύειν τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον.

II 47 διότι δὲ τοὺς ὗς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὁρτῇσι ἀπεστυγήκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. similia c. 48, 65, 3.

His locis consideratis, nam ceteris eiusmodi locis suae narrationis fontem Herodotum non significare satis idoneis argumentis probasse mihi videor, hos igitur locos si consideraverimus, videmus ea ex hominum ore Herodotum accepisse, quae supra consentaneum esse diximus: eum terrarum externarum explorandarum causa itineribus factis Graecos, qui ibi erant, et indigenas Graece loquentes (II 125, 28 IV 76) aut interpretibus adhibitis de earum natura, monumentis, quae ibi erant, admiratione dignis, sacris, institutis, rebus similibus diligenter sciscitatum esse; ex rebus gestis vero tantum novissime praeteritas, quas qui viderant vel gesserant etiamtum viverent, ex hominum ore audivisse; et locus ille, ubi ad Thersandrum provocat, ipse luculenti testimonio est, ipsam Xerxis belli historiam compositam non esse ex narrationibus, quas alias ab aliis comperit et inter se coniunxerit, sed eum, cum suam rerum illarum narra-

tionem in continua earum historia a prioribus historicis condita poneret, ea, quae ab hominibus ipsis audivit, suo quidque loco inseruisse. Haec autem paucissima fuisse eumque raro et fortuito tales, qui rebus illis gerendis interfuerant aut de iis narrare poterant, convenisse, ita ut, plane sicuti hodiernae aetatis historici, dedita opera, quasi res gravissima esset, de tali colloquio lectores edoceret, ex altero loco, ubi Archiae mentionem facit, luculenter cerni potest.

Restat, ut eos locos videamus, ubi in universum quandam rem se audivisse Herodotus dicit. Non omnibus huismodi locis ex ore hominum ipse accepisse putandus est, sed verbo ἀκούειν usus etiam in universum significat, aliorum narrationem se sequi, quod ex his locis apparet:

III 115 οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου δύναμαι ἀκοῦσαι τοῦτο μελετέων, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης; cf. IV 16 τῆς γῆς τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι (de Scythia) οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως, ὅ τι κατύπερθε ἐστι. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης οὐδὲ οὗτος προσωτερω Ἰσσηδόνων ἔφησε ἀπικέσθαι, ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ.

et maxime ex hoc loco:

I 123 narrat Harpagum servum cum lepore, in cuius alvum epistulam insuerat, ad Cyrum misisse, cui diceret, sua ipsius manu aperiret neque quisquam ipsi hoc facienti adesset: 124 ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε . . . . 125 ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κ. τ. λ.

Nec minus his locis manifestum est non id ipsum dicere Herodotum, se audivisse alios narrantes:

II 99 Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ ἤκουον. v. p. 45 sq.

IV 77 καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον. v. p. 35 sq.

I 171 Κᾶρες τὸ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι ἐπὶ μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ . . . . κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι. v. p. 36.

Invenimus autem tale ἤκουσα et similia praeterea his locis: II 8 τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ἐστὶ μακρότατον (agit de Aegypti finibus), ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ.

II 18 μαρτυρέει μοι τῇ γνώμῃ καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἰγύπτου ἐπυθόμην.

III 117 ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περιχεκληιμένον οὔρεϊ πάντοθεν . . . ., ὡς ἐγὼ οἶδα ἀκούσας.

IV 16 τῆς γῆς ταύτης οὐδεὶς οἶδε, ὅτι κατύπερθε ἐστὶ, ἀλλ' ὅσον ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται.

IV 81 πλῆθος τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον.

IV 183 οἱ τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν.

VI 117 refert, quid Epizelo Atheniensi in pugna Marathonia acciderit. λέγειν δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινὰ λόγον.

VII 35 Ξέρξης ἐκέλευε τὸν Ἑλλήσποντον τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα, ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον.

VII 54 sq. narrat, quo modo Persae Hellespontum transierint. διέβαινον κατὰ μέν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυρέων . . . . . . πρῶτοι μὲν . . . . . . ἐπὶ δὲ αὐτός τε Ξέρξης . . . . ἐπὶ δέ τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός . . . . ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

IX 84 πολλοὺς δέ τινας ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον.

IX 85 Αἰγινητέων ἐστὶ αὐτόθι χαλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα χῶσαι Κλεάδην ἄνδρα Πλαταιέα.

IX 93 sq. de miris fatis Euenii, patris Deiphoni vatis, agit. 95 τούτου δὴ ὁ Δηΐφονος ἐὼν παῖς ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τόδε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηΐφονος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου οὐνόματος ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐηνίου παῖς.

Etiamsi his omnibus locis ad ea, quae audiverit, Herodotum provocare diceremus: his ipsis locis sententia, quam defendi, de Herodoti fontibus confirmatur; nam, audivisse eum videmus de terrarum externarum situ et natura et nonnullas res bellis Persarum gestas; sed his quoque locis, praeter II 8, 18 IV 16, 81, licet nobis sumere ea, quae apud scriptorem legerat, eum recordari.

Cf. Thucyd. I 4: Μίνως παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν ναυτικὸν ἐκτήσατο.

VII 87 ξυνέβη ἔργον τοῦτο μέγιστον γενέσθαι ὧν ἀκοῇ Ἑλληνικῶν ἴσμεν.

I 20 τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων.

I 73 τὰ πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν, ὧν ἀκοαὶ μᾶλλον λόγων μάρτυρες ἢ ὄψεις τῶν ἀκουσομένων; I 23 τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα (II 102 τὰ μὲν περὶ Ἀλκμέωνα τοιαῦτα λεγόμενα παρελάβομεν), VI 55 ὅτι δὲ πρεσβύτατος ὢν Ἱππίας ἦρξεν, εἰδὼς μὲν καὶ ἀκοῇ ἀκριβέστερον ἄλλων ἰσχυρίζομαι (cf. I 20, VI 54, v. supra p. 32), I 20 κτῆμα ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν.

Platon. Rep. X 6, 605 οἱ γάρ που βέλτιστοι ἡμῶν ἀκροώμενοι Ὁμήρου ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τῶν τραγῳδοποιῶν.

X 8, 608 οὐ σπουδαστέον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ποιήσει, ὡς ἀληθείας τε ἁπτομένῃ καὶ σπουδαίᾳ, ἀλλ' εὐλαβητέον αὐτὴν ὂν τῷ ἀκροωμένῳ.

Dion. Hal. iud. Thuc. c. 16 ὧν προνοούμενος ἔοικεν ἀτελῆ τὴν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κράτιππος γέγραφεν, οὐ μόνον ταῖς πράξεσι τὰς ῥητορείας ἐμποδὼν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ τοῖς ἀκούουσι ὀχληρὰς εἶναι.

Plut. Lysand. 12: ὅτι εὐγνωμόνων ὁ Δαΐμαχος ἀκροατῶν δεῖται δῆλόν ἐστιν; id: πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

Lucian. somn. 14: ἀκούεις τῶν ποιητῶν τῶν λεγόντων; parasit. 4 τέχνη ἐστὶν, ὡς ἐγὼ διαμνημονεύω σοφοῦ τινος ἀκούσας, σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ (Quintil. II 17. *artem constare ex praeceptionibus consentientibus et coexercitatis ad finem vitae utilem*). rat. hist. scrib. 14: συγγραφέων τινῶν ἀκούσας . . . . 32 ἄλλος ἀστειότερον παρὰ πολύ, ἀνέγνων γάρ . . . .

Paus an. I 17, 4 (de Theseo) πιθανώτατα ὧν ἤκουσα.

Aelian. n. an. XII 28 ἀκούω ἐν Κλαζομεναῖς σῦν γενέσθαι πτηνόν .... λέγει τοῦτο Ἀρτέμων ἐν τοῖς ὥροις; var. hist. XII 43 Δαρεῖον ἀκούω φαρετροφόρον Καμβύσου γενέσθαι.

Philostrat. Heroïc. 20, 17 ὅσα περὶ τοῦ ἔρωτος ποιητῶν ἀκούεις, ὧδ' ἔχει.

Cic. divin. I 53: »*Ceos accepimus* ..., *ut scribit Heraclides Ponticus*«; Sallust. b. J. 78: »*Id oppidum ab Sidoniis conditum est, quos accepimus profugos ob discordias civilis in eos locos venisse.*«

Vita.

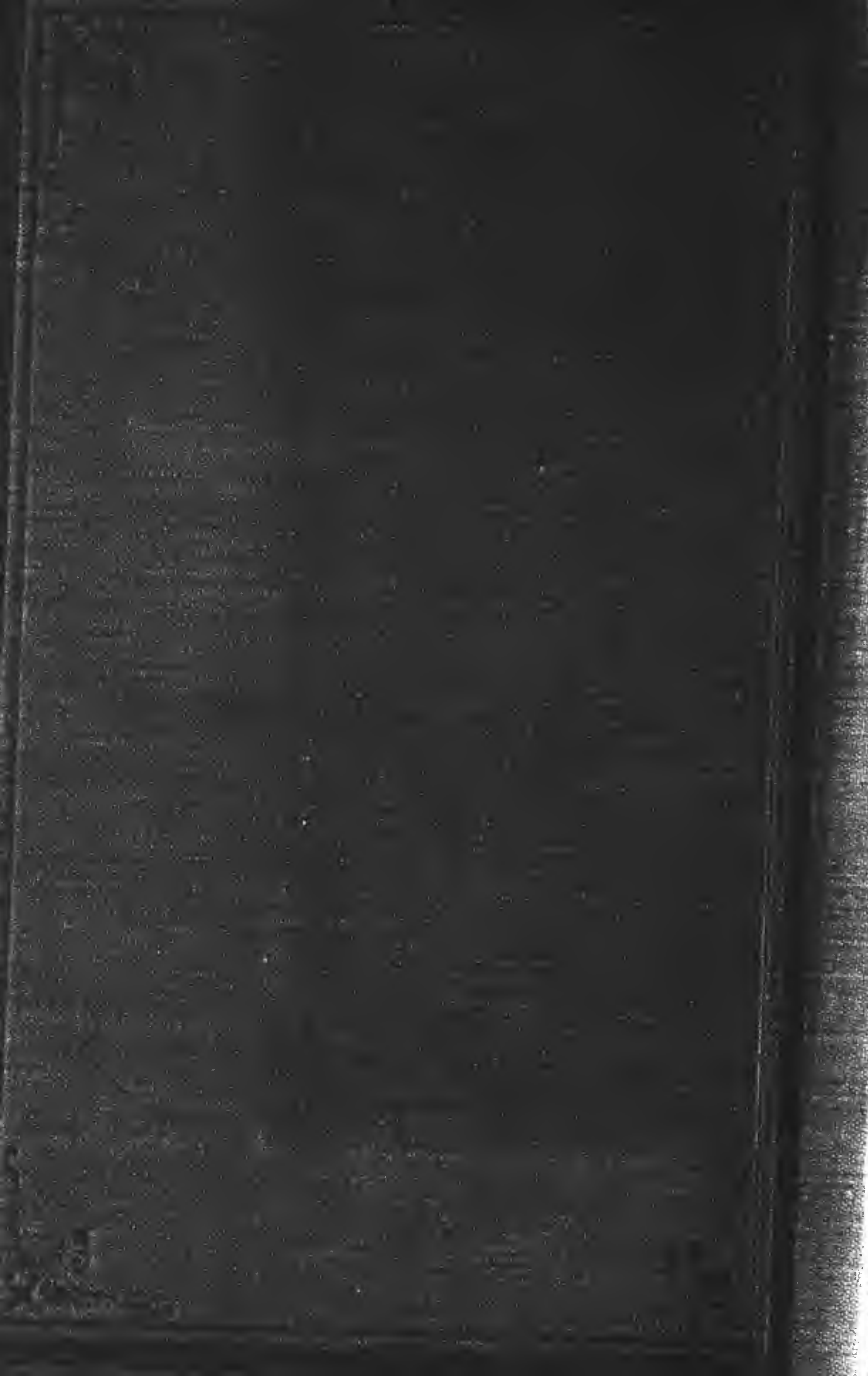
Hugo Panofsky natus sum Glivicii in oppido in Silesia sito a. d. VI. Id. Jul. anni 1860 patre Mauricio, matre Johanna, de gente Schlesinger, utroque adhuc vivo. Fidem profiteor Iudaïcam. Cum parentes mei anno 1864 Berolini domicilium collocassent, hac in urbe primis litterarum elementis in schola v. d. Dr. Kuerteni imbutus inde ab anno 1869 per decem annos gymnasium Joachimicum frequentavi. Anno 1879 maturitatis testimonium adeptus atque inter cives universitatis Friderico-Guilelmae receptus per novies semestria in studia philologica et historica incubui et scholas adii professorum Curtii, Diltheyi, Joh. Gust. Droyseni, Dr. Joh. Droyseni, Huebneri, Kiepertii, Ad. Kirchhoffii, Paulseni, Treitschkii, Wattenbachii, Zelleri. Exercitationibus interfui epigraphicis a Kirchhoffio, philologicis ab Huebnero, historicis a Joh. Gust. Droyseno et Dr. Droyseno institutis.

Sententiae controversae.

1. Herodotum vitam multo ultra annum p. Chr. n. 428 extendisse.

2. Stesimbrotum Thasium probum historicum et magni pretii auctorem fuisse.

3. Scripturam viris doctis probatam Aristot. hist. anim. VIII 18 τὰ γαμψώνυχα ἄποτα πάμπαν ἐστίν, ἀλλ' Ἡσίοδος ἠγνόει τοῦτο κ. τ. λ. repudiandam esse.

OF

E